

Ujút



Irodalmi és kritikai szemle

Szerkeszti: MÁRKUS ALADÁR

1933. I.

Tartalom:

Jabotinsky Vladimir:
Bialik letette a tollat

Felix Salten:
A hittanóra

Csermely Gyula:
**A pap ne igyék
hitelbe**

Márkusné Beer Erzsébet:
A méreg

Avigdor Hammeiri:
Sájer dr.

és sok érdekes riport
és cikk.



! Leszállítottuk az
előfizetési !

dijakat

1933 március 1-től



dr. Ábrahám Józsefné, (Petrosani)
a Brit Trumpeldör országos parancsnoka.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Carmen Sylva és a zsidók

I. Károly volt román király felesége **Erzsébet**, **Carmen Sylva** néven az irodalmat is művelte. A fenkölt gondolkodású asszony évtizedekkel ezelőtt könyvet jelentetett meg „**Egy királynő gondolatai**” címen.

Íme, néhány szemelvény e könyvből:

„Mihelyt gagyogni tudunk, már tanuljuk a bibliát és sanyargatjuk a népet, amely adta nekünk a bibliát.”

*

„— Irigyeljük és lekicsinyítjük a zsidókat, ahelyett, hogy csodálnók őket. Csak azok a zsidók veszhetnek el, akik keresztények lesznek és a kereszténységben felolvadnak, t. i. abban a kereszténységben, amit a mai jelszavai annak neveznek s amit már Tolstoj is vonakodott kereszténységnek elfogadni.”

„— A keresztények azzal okolják

meg zsidógyűlöletüket és azt az évezredek sanyargatást, amiben a zsidóságot, ezt a csodálatraméltó népet részesítették, hogy a zsidók feszítették fel Krisztust. De vajjon mit csinálnának a mai jelszavas keresztények, ha Krisztus megint megjelenne? Attól tartók, hogy nem hozsánával fogadnák, hanem nyomban közveszélyes szociálistának bélyegeznék meg és tébolydába záratnák.”

*

„— Mi mindnyájan a bibliából élünk és megengedjük magunknak, hogy megvessük azt a népet, amely a könyvek-könyvének megalkotója. Nem is annyira megvetjük a zsidókat, inkább félünk tőlük. De hát miért nem tanulnak tőlük a keresztények? Hiszen a kereszténység a zsidóságból nőtt ki, miért fordulunk hát el tőle és tagadjuk meg származásunkat? ...”

Igazi ember . . .

Mult héten szerkesztőnk meglátogatta **Endrei S. Henrik dr.-t** a pesti chevra igazgatóját.

A kellemesen folyó beszélgetés alatt igen jónevű publicista jelentette be magát.

Endrei dr. arra kért, hogy amíg elintézi a publicista ügyét, foglaljak helyet a fogadója mellett lévő városházában.

Véletlen folytán az ajtó nyitva maradt és így akaratomon kívül fültnuja lettem olyan diskurzusnak, amely a nyilvánosság elé kívánczik.

A publicista belép.

Endrei dr. eléje megy.

Kölcsönös szívélyes üdvözlés után helyet foglalnak.

— Hogy megy a sora? — érdeklődik meleg hangon **Endrei dr.**

— Sajnos, nem jól . . . Másfél évvel ezelőtt leépítettek. Végkielégítem elfogyott. Igazgató úrnak kiterjedt az ismeretése, meg a befolyása . . .

— Tudom, hogy mire akar megkérni — vág közbe **Endrei dr.** és le-

mondóan int kezével. — Sajnos ez irányban nem lehetek segítségére. De ha megengedné, úgy nagyon szívesen kieszközlök az Ön számára segílyt a chevranál.

— Köszönöm — felel szomorúan az újságíró — de én nem diszkreditálhatom magam. Alamizsnát nem fogadhatok el . . . Fél évvel ezelőtt — folytatja az újságíró — fenn voltam az Újságíró Egyesületben. Egyik hasonló helyzetbe jutott kollegám husz pengőt kért tőlem kölcsönképen. Nem volt annyi nálam, de elővettem pénztárcámat és megfeleztem vele a tartalmát . . .

A publicista feláll ülőhelyéről, hogy távozzék.

Endrei dr. melegen megszorítja a feléje nyújtott kezét.

— Engedje meg, hogy gyönyörű példáját követhessem . . . **Endrei dr.** előveszi pénztárcáját . . . Felezzünk!

Nem tudom, hogy mennyi volt a pénztárcájában, csak azt hallottam, amikor **Endrei dr.** azt mondta:

Kérem szépen: nem stimmel! . . . Még 3 pengő 60 fillér jár önnek az aprópénzből . . .

Ahol nincsenek zsidók...

Jugoszláviában a héberek abszolút egyenjogú polgárok — mondja Albert Bozsidár követségi sajtóattasé.

Igazi diplomata.

Megfontoltan ejt ki minden szót.

Amikor beszél a rideg politikus látogatását kelti, csak az arcán lévő folytonos mosoly és kék szeméből kiáradó szelid tekintet árulja el melegen érző szívét...

Ez Albert Bozsidár sajtóattasé rövid vonalú hűséges portréja.

— Jugoszláviában — mondja Albert Bozsidár — nincsenek zsidók. Nálunk héberek vannak.

— Országunkban nincsen antiszemitizmus. Nem is lehet... Ez hálatlanság volna a héberekkel szemben, akik mindenkor testvérként hőiesen harcoltak velünk elnyomóink ellen.

— Nálunk a héberek abszolút egyenjogú polgárok, akik korlátozás nélkül bárminő foglalkozást űzhetnek és bárhol helyezkedhetnek el.

— Mult héten egyik pesti zsidó felkezeleti hetilap szenczióként közölte, hogy öfelsége Sándor király a zsidó vallásu Kirschner Emilt Bácspalánkán főinspektorrá nevezte ki.

— Mosolyogtam... Ilyesmi nálunk mindennapos esemény...

— Jugoszlávia vallási türelmessége



Albert Bozsidár

a budapesti Jugoszláv-követség sajtóattaséja.

nem szorul bizonyításra, mégis elmondok egy igen érdekes esetet:

— Megboldogult Péter király temetése előtt az a probléma merült fel, hogy a papi deputáció élén melyik vallásu pap álljon? ... És úgy döntöttek, hogy Beograd főrabijja, mint a legősibb vallás képviselője, vezesse a temetési menetet...

Snejdarek hadtestparancsnok előléptetése

Snejdarek József hadtestparancsnokot, kinek liberálizmusáról lapunk hasábjain már beszámoltunk, a szlovenszkói összes katonai alakulatok parancsnokává léptették elő és őt Koscicéről Bratislavába helyezték át.

A kassai polgárság érzékenyen búcsuzott el a talpig katonától, akinek mentéje alatt nemesen érző szív dobog.

A kassai zsidóságot fokozott veszteség érte. Nem volt olyan zsidó jótekonny akció, sportesemény, vagy kulturmegmozdulás, amelyben Snejdarek

rek hadtestparancsnok nem vett volna részt.

Egy ízben Snejdarek hadtestparancsnok a következőket mondta az Uj Ut munkatársának:

— Szeretem a zsidóságot, mert az örök embert látom benne. Engem minden érdekel a zsidóságból. Tudom, hogy mennyit szenvedett ez a nép...

Snejdarek hadtestparancsnokot előléptetése alkalmából az Uj Ut szerkesztősege is melegen gratulálja.

Jó embertől szívesebben fogadd a rosszat, mint a rossztól a jót.

Nincsen könnyebb dolog, mint felebarátaink szenvedését elviselni.

A kásrusz ügy

Just Emil igazgató nyilatkozata.

A közelmúltban szerkesztőnk Bécsben találkozott a tel-avivi polgármesterrel és aziránt érdeklődött, hogy eljön-e Budapestre is?

A polgármester jelentős mosollyal ezt felelte:

— Budapestre? ... Hát ott is vannak zsidók? ...

Pedig vannak. Sokan is.

Csak abból a fajtából vannak kevesen, akiket a külföld gerinces öntudatosnak nevez.

Ezt a Pesti Izr. Hitközség legutóbbi közgyűlésén is tapasztaltuk, ahol egy kimondottan antiszociális javaslat ellen csak Just Emil igazgató, az V. ker. körzet és az V. ker. imaegyesület alelnöke merészelt felszólalni.

Szerkesztőnk felkereste ezt a bátor, tetőtől talpig önérzetes zsidót, aki szívesen nyilatkozott az Új Út számára a kásrusz ügyben.

Őn azt kérdi: miért támadtam a legutóbbi hitközségi közgyűlésen az előljáróságnak gabella javaslatát?

Elsősorban azért, mert a gabella költségeknek javasolt fedezési módját igazságtalannak tartom.

A hitközségnek legelsőrendű feladata és kötelessége gondoskodni arról, hogy a területén lakó és a vallás előírásait követni akaró zsidó, ezt meg is tehesse.

Ilyen célt szolgáló intézmények létesítése és fenntartása kétségtelenül pénzbe kerül. Pénzbe kerül az iskolák fenntartása, pénzbe kerül a templomfenntartás és egyéb intézmények is.

Amint azonban nem kívánható, hogy az iskoláknál mutatkozó hiányt csak azok viseljék, akik az iskolákat látogatják, épúgy nem kívánható, hogy a kásrusz költségeit is csak azok viseljék, kik azt igénybeveszik.

Az efféle költségek az általános költségvetést terhelik és a befolyó adókból kell hogy fedezetet találjanak.

Az elnöki jelentésből megdöbbenés-

sel értesültem, hogy 60.000 pesti adófizetőből csak 4000 család veszi igénybe a kásruszt, melynek évi fenntartási költsége 200.000.— pengő.

Az elnöki jelentés szerint a kásruszt igénybevevő 4000 család túlnyomórésztben a zsidóság legszegényebb rétegeiből kerül ki. Nem szabad a zsidóság ezen egészséges pilléreit azért, mert a vallást híven követik azzal sujtani, hogy egymaga viselje a kásrusz intézmény terheit.

Első pillanatra ez úgy hangzik, mintha a kóserhúsevés a szegénységnek függvénye volna. Szerintem teljesen közömbös, hogy szegény vagy gazdag veszi igénybe a kásruszt. A szegénységnek vagy gazdagságnak semmi köze a vallás előírásainak betartásához, mert ebben a kérdésben mindenki nem a zsebe, hanem a lelkiismerete szerint dönt.

Nem azonosíthatom magam azzal a felfogással sem, hogy kizáróan a kásruszt igénybevevők a zsidóság legerősebb pillérei. Ezt a minősítést nem mindig a gyomron keresztül alkalmaznám, mert van az emberben másik két szerv is: a szív és az agy, mely nem kevésbé alkalmas arra, hogy a zsidóság eszméit szolgálja. Én azt tartom, hogy az esetleg tréfe húst is evő Stern Samu elnök van a zsidóságnak oly pillére, mint a kóserhúst evő Stern bácsi a Rombach uccában. (A zsidóságnak igen — de nem a vallásnak! A szerk.)

Ezek azonban mind csak reflexiók. A lényeg az: miként lehetne a gabella költségeket igazságosabban elosztani?

Szerintem az volna a helyes módja:

A 200.000.— pengő fenntartási költséget el kellene osztani a 60.000 adófizető között, tekintet nélkül arra, hogy igénybe veszi-e a kásrusz intézményt vagy nem. Ez fejenként 3.33 pengőfillért (a behajthatatlanságra való tekintettel kiegészítve 4.— pengőt) tenne ki, amely kifejezetten mint kásrusz illeték volna kivetendő.

E kivetéssel egyidejűleg el kellene törölni az összes kásrusz díjakat.

Ezzel azt érnék el, hogy a kóser hús és egyéb élelmi cikk, nem volna drágább a tréfónál.

Jól járna a 4000 szegény család, amely eddig is igénybevette a kásruszt, mert a fizetendő illeték csak

törődéke volna annak, amit eddig e címen fizetett.

És ha igaz, hogy igen sokan a kásrusz drágasága miatt szüntették meg a rituális háztartás vezetését — mindezek boldogan és biztosan visszatérnének a zsidó vallás gyakorlására, amit szülőiktől tanultak...

Le az álarccal! ...

A Pesti Izr. Hitközség büszkén vallja magát a világ legnagyobb és legkulturáltabb hitközségének. Nem lesz tehát érdektelen, ha a külföldi gerinces zsidóság előtt feltárjuk mentalitásának igazi keresztmetszetét.

*

Élt itt Pesten egy kiváló fiatal tanár, jeles tudós: Selmann Rezső dr.

Gerinces és öntudatos zsidó volt.

Állásért folyamodott a hitközséghez.

Hiába.

A pesti ásszimiláns vezetőség ugyanis nem szereti a meg nem alkuvó egyéniségeket.

Miután teljes három napig egy falatot sem evett, mert nem volt mit, kissé sok veronállal akart jóllakni.

Akinek pedig veronál az egyetlen tápláléka, az örökre jóllakik...

*

Ujvári Péter, a halkszavú, finom írásművész, a magyar nyelvű zsidóság kulturális életének legkiválóbb szellemi vezetője, heteken keresztül éhezve, hideg szobában dolgozott.

A sok nélkülözéstől csontig lesoványodva vitték a mentők a kórházba Ujvári Pétert.

Amikor az Ujságíró Egyesület elnöke Márkus Miksa és főtíkára Szirmai István átírt a hitközséghez, hogy tegyenek valamit Ujvári érdekében, mivel az egyesület már jóval túllépte a megengedett támogatás határát, a hitközség még csak nem is válaszolt a szellemi arisztokratáknak.

A numerus klausus áldozataiért a legtöbb könnyet a Pesti Izr. Hitközség hullatja.

Kevesen tudják, hogy a bujdosó és éhező diákok

havonta átlag 10—12 pengő segélyt kapnak.

*

A magyar zsidóság hazafiasságának igazolásául előszeretettel és mindig a zsidó hősökre hivatkozik.

Minden pénteken este ott látjuk a dohány-uccai grandiozus zsinagóga bejárata előtt Katz Miklós volt aknavető szakaszvezetőt.

Mellét egész sor vitézségi érem díszíti.

Mindkét szemére vak. Sohasem láthatja többé feleségét és egyetlen gyermekét, koldul.

A hitközségtől havi 3, azaz összesen három pengő segélyt kap.

Mindezekkel szemben:

Hajdu Pierrének, a hitközségi elnökhelyettes fiának, a Szabóné-féle alapítványból

Hasznos tudni,

hogy **Igmándi** ivó-
az **kúrák**

a megfelelő kóresetekben
otthon minden évszakban
sikerrel alkalmazhatók.

Utasítás minden palackhoz mellékelve!
Kapható mindenütt!

2000.— arany pengőt ítelt oda a Pesti Izr. Hitközség vezetősége.

*

Léderer Sándor a Pesti Izr. Hitközség legsötétebb rezsimjének volt az elnöke.

Nem több és nem kevesebb, mint

4000.— pengőt (24.000 csehkrona, = 40.000 dinár, = 120.000 leu) vett fel havonta „elnöki rendelkezési alap” címen elszámolási kötelezettség nélkül.

Ezért az elévülhetetlen érdemért a választmány

Weinberger Ignácnénak, Léderer Sándor nővérének életfogytiglani 1800.— pengő évi kegydíjat szavazott meg.

*

Egyelőre ennyit sikerült feltárunk.

De mennyi hasonló dolog lehet még a hitközség sötét kulisszái mögött, amelyeket a vezetőség hét lakat alatt őriz!...

Dr. Ábrahám Józsefné

Noha a csehszlovákiai zsidók még a világháború előtt is vallásosabbak és módosabbak voltak a Dunakatlan lakta többi zsidóságnál, mégis ma a romániai zsidóság van legjobban megszervezve, ami kétségtelenül a román zsidóság vezéreinek érdeme.

Romániában még a zsidó nők is vállvetve versenyeznek a férfiakkal a zsidó egység és összetartás érdekében, tömör sorban együtt védelmezik a szerzett jogokat és harcolnak az újak megszerzéséért.

A vezérek mind, **majdnem** kivétel nélkül kimagasló zsidó egyéniségek, akik fajtájuk szeretetében **komolyan** foglalkoznak a zsidó szebb és jobb jövő problémáival.

Ilyen zsidó női vezéregyéniség a címlapunkon bemutatott dr. **Ábrahám Józsefné**, Petrosániában, a cioni eszmék lelkes előharcosa, aki szívós kitartását, erejét és írói készségét jelentékeny sikerrel és eredménnyel az egyetemes zsidóság szolgálatába állította be.

Braun Gyula

משך mészárszéke

VI. Aradi-utca 41.

Állandó elsőrendű friss husok legolcsóbb napi árban.

Figyelmes és előzékeny kiszolgálás.

Emesz!...

Szerkesztőnknek elvitázhatatlan érdeme, hogy mint úttörő, szakított a chilul hásem eddig helytelenül alkalmazott teoriájával és új hanggal bátor írtóhadjáratot indított a zsidó vallás vámszedői ellen.

Az első ilyirányú cikket, amely **Pin-tér Miksa**, az **Országos Egyetértés** hirhedt főszerkesztőjének szélhámoskodásait leplezte le, szerkesztőnk „**Ms.**”, — vagyis vezetéknevének kezdő és befejező betűjével jegyezte.

E cikk nagy port vert fel a pesti zsidó körökben.

Eppler Sándor a pesti izr. hitközség főtitkára így szólt szerkesztőnk-höz:

— Olvastam a cikket. Kitűnő. Gratulálok... És igen stilszerűen jegyezte a cikket szerkesztő úr: em-esz.

Tekintse meg

Fotó „Speciál”

**fényképészeti és festészeti műterem
mesteri felvételeit**

Művészi kivitel! Mérsékelt árak!

ANDRÁSSY-UT 50.

Oktogon-tér

(Bécsi autóbusz megállónál)

Jabotinsky Vladimir (Páris):

Bialik letette a tollat ...

1927-ben Jabotinsky Vladimir (Páris) Bialikról, ezt a cikket írta, amelyet a világhírű héber költő 60 éves jubileuma alkalmából közlünk.

Megkísérlem Bialik életének ismertetését és egyben megírom a keleteurópai zsidó mentalitás történetét.

Bialikról nehéz élethű képet nyújtani. Még él és nem tudjuk, hogyan fog elhelyezkedni a héber költészet patheonjában. Némelyek szerint Bialik az évezredek „Goluth” legjelesebb héber költője. Egyesek azt tartják, hogy az olasz Carducci és a belga Verhaeren óta nem volt hozzá fogható nagy költő. Mi csak azt konstatáljuk, hogy Bialik — a mi legnagyobb költőnk — immár a múlté. Mert köztudomású, hogy Bialik, a költő, teljes hallgatásba merült, élte delén, 40 éves korában. Remélték ugyan, hogy ez csak múló jelenség, de az elmúlt évtizedek beigazolták, hogy a nagy költő abbahagyta a szellemi termelést.

Bialik hallgatása a ghetto-élet és a zsidó népnek lélektanában leli tulajdonképeni okát. Költői fejlődésében ugyanis négy fázist különböztetünk meg, amelyek szervesen összefüggnek a jellegzetes zsidó élettel.

Bialik a XIX-ik század utolsó negyedében, egy volhyniai faluban született. E kor sivár és kietlen volt és a remény egyetlen fényugara sem szökkent a ghetto kőfalai közé, a keleti zsidók sötét életében.

Az oroszok igen találóan „Bezwrejmine”-nek, azaz: „Üres időnek” nevezték a 80-as és 90-es éveket, mert ez idő remény és csüggedés nélküli volt és mint élettelen test hevert a hetvenes években észlelhető törekvések és a XX-ik század forradalmi áramlatok vulkánikus katlana között. Az akkori ghetto sorsa még ennél is borzalmasabb. A 17 éves Bialiknak egy örömtelen világgal kellett megismerkednie. A propalestina és „Chibath Cion” mozgalom nyomában járó lelkesedés is abbahagyott. Áchád Háám megkezdte ugyan irodalmi működését, de a nép nem akarta megérteni és sötétség borult a zsidóság egére.

Költeményeinek első szárnypróbálgatásai búsak, szomorúak és a becsületes ember nyomorúságáról szólnak. A nyomorúság olyan — mondja Bialik, mint az erdő, amely nem is remél kikeletet. Ebből merítettem én az éneket. Apám szegény, imádkozó munkás volt, és anyám síró zenéje ringatta őt pihenő álmába. Még most is hallom viharvert viskók rezgését; apám, anyám sírását és e könnyek forrásából merítettem én valómat. Ettől kezdve Bialik a „Könnyben” látja a lázadó lélek legdrágább kincsét. „Jaj, — kiált fel a költő — mi lesz velem, ha a nap melege felszárítja szemem könnyét? Hiszen könnyek nélkül koldus leszek!” Egy másik köl-



Chajim Nachman Bialik.

teményében új prófétát ígér, aki belesír a világba és forró könnye megrendíti az eget, keresztülfúrja az igaztalan földnek gyomrát. Később új vigaszt keres és a Bibliában találja meg az életnek egyedüli örömét.

Ebből sarjad a „Hamaszmid” (a szorgalmas Bachur) című híres opusa. Hőse egy 12 éves vészegény gyermek, aki reggelenkint a Beth-Hamidras-ba siet. A fiú nem reagál a madarak énekére, a színek káprázatos zenéjére, az isteni fenségnek szépsége nyomtalanul vonul el a sápadt gyermek lelke előtt. Csak tanul, bűvárkodik.

De mi is a kő, a gránit keménysége az ilyen acélozott lélekhez képest? Mert a „tanház” a mi forrásunk, éltetőnk, mentsvárunk, benne rejlik örökös vértanúságunk misteriuma. „De baj lesz — panaszskodik — ha idegen behatások súlya alatt összeroskad az öreg fal és elnéptelenedik a „Sechina háza” (I. fenség). Akkor mind eltűnnek, magával ragadja őket az élet profán szépsége és mi lesz akkor ha én, a „Ben Jóchid” (egyetlen) szintén kirepülök a meghitt fészekből?”

Megtörtént... eltűntek. Üres a hajlék. Beköszöntött a XX. század és Herzl cionizmusával új tavasz költözött Bialik lelkébe. Lantján egészen más húrokat penget. A ghetto száműzte szűk falai közül a természet szépségét, szabadságát. Bialik a természetnek hódol és a pogány naturalizmus imádása ihleti meg a lelkét. Ő pozdorjává töri a torzképeket és Herosok elszántságával közeledik az Élet édenkertjéhez. „Nehéz az ostrom” — súgja álmodozó lelke jó angyalának híres önéletrajzában. Egy képzelt gyermek lelke merészen szárnyal a felhők hófehér vitorláján és pajzánul incselkedik a szeszélyes széllel, aranyos napsugárral. De idővel visszatér a könyvhöz, a porlepte, öreg, szent könyvhöz, az örökösen benne rezgő dallamhoz. Esténként odaoson az „Éden” kapujához, de látja, hogy az egész egy tovatűnő álom...

Panaszskodik... És mégis ő a ghetto Boccacciója! Mire a csúcsokhoz ért Bialik a szellemi forradalmár, az Erőt dicsőíti. A ghetto az elerőtlenedett zsidóság helyén csupa izom „Muskelijudentum”-ot óhajt látni. E hatalmas látomását „Hullák a pusztán” című képében örökítette meg 1902-ben. Itt megrázó erővel rajzolta meg egy uralkodásra hivatott ősi nemzetség gigászi nagyságát. A nép, amely Isten és Mózes akarata ellenére Amalik ellen harcolt, elvérzett. De a hullák merev mozdulatlanságukban is félelmetesek. Márvány, gránit és acélból valók. Még a vérengző sas is hús és vér helyett acélba vájja a csőrét. És jön a félelmetes tomboló vihar, amely felrázza őket évszázados álmukból. Élnek... És az arra ügető beduin szent borzadályal közli a vén sejjel: „Hogy él... él, feltámadt a Könyv népe!”

Igen, feltámadt... Bialik tudtára adja a kisenevi pogromok korcs nemzedékének, hogy egykor nagy ősei voltak. „Mert Isten nem kedveli az energiátlan korcs embereket. Ő öklöt, ökölbe szorított kezet kíván.” A tanítás nagy hatást gyakorolt az oroszországi forradalmi mozgalom fejlődésére. Ebből a szellemből sarjadt az önvédelmi mozgalom terebélyes fája. Herzl, Áchád Háám mellett Bialik nevezi az ifjúságot. Szent nyelvünk új életre kél az ősök földjén és egy életerős nemzedék foglalja el a szármalmas assimiláció helyét.

Az új nemzedék élete kielégít minket, kik a völgyben lakunk. De a csúcsokon trónoló Bialik hallgatag, elégedetlen. „Népem — mondja — olyan mint a hervadó fű. Elhangzott a menydörgésszerű szózat, de a hulla nem felelt a hívásra. Herzl alig kapott feleletet, cserbenhagyta saját népe. És az elkeseredett szégyenkező Bialik muzsája örökre elhallgatott... B. letette a tollat... Széttörte a hárfát... összezúzta az oltárt... és vasporlőyből ásót csinált, amellyel megásta saját sírját...

Bialik hattyúdalát 1908-ban énekelte. Búcsúszava megindító. „Elmegyek tőletek” mondja „itthagylak benneteket. Mire is való a kalapács üllő nélkül? Hadd legyen az erdő barátom, testvérem! Ti pedig legyetek enyészet, rothadásé, mint az avar a letarolt mezőn...”

Bialik elment... Itthagyta a nyáját. Mint könyvkiadó és szerkesztő működött. A háborúban egyetlenegy előadást tartott a „Talmudi Agada és Halacháról”, azaz: a talmudikus költészet és logikáról. Azután végképen abbahagyta az álmodozást...

50 éves írói jubileumát a nagy zsidó világ lelkesen ünnepelte. Ő azonban itt is hű maradt önmagához. „Hagyjatok magamra! Nem vagyok többé lantosotok, prófétátok.”

Igaza volt Bialiknak. Elvesztettük... De némaságában is tanít minket. Ha már korának ifjúsága elűzte magától, támadjon oly lelkes, ifjú generáció, amely produktív poétát termel ki magából.

Tragikuma abban rejlik, hogy árva dalt zengett, mert nem voltak hallgatói. Fel! fel a munkára, testvéreim, lesz még számunkra is tavasz és „a zsidó erdő hangos lesz a pacsirta dalától!...”

*

Palesztinában nagy előkészületek folynak Chajim Nachman Bialik, a nagy héber költő hatvanadik születésnapjának megünneplésére. Az egész jisuvban Bialik-hónapot rendeltek el, amely Tebeth 10-én, Bialik születésnapján veszi kezdetét. A költőnek születésnapján ünnepélyes keretek között nyújtják át Bialik művei díszkiadásának első példányát, amelyet a Bialik-jubileumi bizottság jelentet meg. Ezenkívül Bialik-bélyegeket hoznak fogalomba ebben a hónapban.

Bialik neve a zsidó nemzeti akarat szimbóluma az újjáéledésre és az újjászületésre.

Miniatűr beszámoló ruszinszkói utamról

Kétségtelenül igaz, hogy a Csehszlovák republika területén a ruszinszkói zsidóság a legszerényebb életviszonyok között él. Ezzel szemben viszont egészen bizonyos, hogy a héber nyelvű kultúra művelésében és fejlesztésében a ruszinszkói zsidóság vezet.

Zsidó kultúra szempontjából Mukačevo a legelső helyet foglalja el.

Héber nyelvű reálgymnáziumáról és a kiváló tanári karról az Új Út már bőségesen beszámolt.

Messze környékről özönlik ide a zsidó ifjúság, hogy megtanulja az ősi anyanyelvet, hogy azt majd az Ősujorságban hasznosíthassa...

A lelkes berehováí zsidóság, a mostoha viszonyok dacára, rituális népkonyhát tart fenn.

A jótékonyág terén a chusti zsidóság sem marad el. Ezidőszerint 200 szegény zsidó gyermeket látnak el reggelivel és ebéddel.

A chusti hitközség büszkesége Du-

schinsky József rabbi, akit Erec Jisroélbe hívtak meg az ottani megboldogult főrabbi utódjául. Nagyonkérdeses azonban, hogy a nagy tudós hírében álló chushti ráv elfogadja-e a megtisztelő meghívást. A chushti zsidóság ugyanis **tényleg** tiszteli és szereti rabbiját, aki — értesülésünk szerint — nem szívesen mondana le hívei ragaszkodásáról.

Amit Uzshorodon a cionisták művelnek, az egyenesen a csodával határos. Sok küzdelemmel és kevés anyagi eszközökkel héber nyelvű óvodát és négy osztályos elemi iskolát tartanak fenn.

A ruszinszkói zsidóság szellemi irányítói: Palkovits Lipót dr., Juszkovics Móric dr. és Szerény Béla lap-szerkesztő, akik válllvetve dolgoznak a zsidó egység érdekében.

E kiváló cionista egyéniségek megemlítése nélkül, nem volna becsületes ruszinszkói rövidrefogott beszámoló.

Névai Lajos.

Makótól-Jeruzsálemig

Dr. Záhler György ügyvédjelölt egy kassai igen előkelő fiskális fia, igen jómodorú, rokonszenves fiatal-ember. Mindenki szereti őt, akárcsak az atyját dr. Záhler Aladárt.

A Gyurka— így hívják őt Kassán — a mult héten barátai társaságában a Casanova-bárban szórakozott.

A szomszéd asztalnál a Siemens-művek egyik főmérnöke azzal szórakozott, hogy elkezdett hangosan zsidózni.

A főmérnök randalírozása nagy feszültséget okozott, amit rövidzárlat követett.

A rövidzárlatot egy hatalmas pofon detonációja idézte elő, amely a főmérnök arcát érte.

A főmérnök felugrott, de még szóhoz sem juthatott, amikor arcán jobbról is, balról is ujjal olyan két pofon csattant el, hogy visszaesett a székre.

A bár-vendégek felugráltak helyük-ről és csakhamar megtudták, hogy dr. Záhler Gyuri nemcsak gerinces és öntudatos zsidó, hanem jó „Zahler” is . . .

A bécsi hitközség ügyvezető elnöke: dr. Josef Löwenherz nagysikerű előadást tartott a pesti Herzl-teremben.

Stern Samu udvari tanácsos, a Pesti Izr. Hitközség elnöke, aki maga is „kitünő” előadó mindvégig lelkesen tapsolt.

Az előadás után Stern Samu bécsi kartársához fordulva, diszkrétan az iránt érdeklődött, hogy az előadás fellette érdekes anyagát ki csinálta?

Dr. Löwenherz pillanatra meghőkölt a kérdésen, nem felelt és arca valóságos kérdőjellel változott . . .

Stern Samu ravaszul hunyorgatta szemét és folytatta:

— Sie Ganef!.. Magának is van sajtófőnöke?! . . .

Egyizben a Menza-bál vigalmi bizottsága dr. Mähler Ede egyetemi tanárt, az európai hírű egyptológust

mint egyszerű rendezőnek és Szabolcsi Lajos dr. szerkesztőt pedig díszelnőknek szerepeltette a kibocsátott meghívón.

— Ennek csak örülök — jegyezte meg a nagy tudós — ez világosan igazolja, hogy nálamnál nagyobb embereket nevelek . . .

Egy hitlerista lap nagy elkeseredéssel cikket közölt a szépségkirálynő választások ellen.

„Különös, . . . írja a lap . . . hogy az eddig megválasztott négy világszépségkirálynő közül három — zsidó . . . Borzasztó! . . .”

Persze-persze, a cikk írója nem tudja azt, hogy írva vagyon: „Mint a havasok fehérszirmú lilioma, olyanok leányaid, Izráel . . .”

Arz vezérezredes megilletődött arccal tekintette meg a pesti zsidó hősök templomát.

Stern Samu arca ragyogott, midőn Arz dicsérte az elesett zsidó hősök emlékművét . . .

Kiváncsiak vagyunk, ha:

Arz vezérezredes véletlenül meglátna egy élő zsidó hőst (rokkant) nyomorúságtól beesett arcát, mit szólna?

Stern Samu arca elpirulna-e? . . .

JULIA KESZTENBAUM



Fűző és orvosi maskőts
specialista.

Oklevéllel kitüntetve.

Oradea,

Bul. Reg. Ferd.

Salom Asch:

A közösségtől- az egyénig

Szabad fordítás:

Jakober Eduardtól.



Általában úgy vélik az emberek, hogy a vallás hit. Pedig az egészen más: szerződés az úr és a szolga, vagyis két egyenlőtlen fél között, tehát tulajdonképpen alárendeltség.

Az úr feltétlen engedelmességet, válogatás nélküli vak hitet kíván. Olyan érzés, mely összetartozást jelent, ebben az összeköttetésben nincs.

S ezt az idegen — összeköttetést az ember a maga módja szerint így fejezi ki.

Én tartozom Istent szolgálni, ezzel szemben ő tartozik engem ellenségeimmel szemben védeni. Míg ezt be tudja bizonyítani, elfogadom őt az én mindenható védőmnak... ha azonban az tűnik ki, hogy az ellenségeim istene erősebb, hatalmasabb, akkor azokhoz pártolok, hiszen ő sem apám, sem gyermekem, s azért ad, mert tőlem ellenszolgáltatást kap.

A hit, az egészen más valami... annak éltető eleme a készség... az szeretet, mely független a külső dolgoktól... A hit belső tartozás Istenhez, érintkezés Istennel, része az istenségnak, ezért nemcsak aktivitás, hanem passzivitás is, ... szenvedés, passió.

Hit létezik ezek következtében meghatározott Isten nélkül is, abstract, megfoghatatlan, melynek formája nincs! Ilyen Istenben való hitet jelent a vallás, s az igaz vallás csak hitben fejlődhetik ki.

S ebből következik, hogy míg a hívő ember örökké hisz a vallásos ember lehet teljesen hitetlen.

A vallási ceremóniák az ember karakterének megformálásában le nem kicsinyelhető szerepet játszanak.

Az Ábrahám monotheizmusa előtti idők vallásainak történetében nem vagyok járatos, de erős meggyőződése, hogy az ő hitbeli meggyőződése előtt is voltak vallások.

Az ember abban a korban is választott magának valami formában védelmezőt, ellenszolgáltatás gyanánt áldozatokat mutatott be neki, amikor pedig az az Isten egy másikkal szemben gyengének bizonyult, — vagyis amikor az ő Istenében való bizalmát elvesztette. — egyszerűen elcserélte...

Egy-egy elvesztett háborúság után így vesztek, kallódtak el vallások, — sokszor a legyőzött néppel együtt... olyan helyeken azonban, ahonnan nehéz volt őt elűzni, például az uralkodói abszolutizmusban, ott megállapodott, gyarapodott is.

A hit nyomait egyik-másik vallásban mindenesetre fel tudnánk találni, meglehet az is, hogy a keleti vallások valamelyikében felfedezhetnénk Ábrahám monotheizmusának nyomait, azt kellene megállapítanunk, hogy ezek hozzánk, zsidókhoz nem jutottak el, hozzánk csak az Ábrahámé érkezett.

Európai erkölcsünk alakulását ennek és ezen monotheizmus későbbi kifejlődésének köszönhetjük.

Ugy van ez, mint a sejtten. Sok emberi sejt indul el a női pete felé, de csak egy verekszi át magát minden akadályon, egy jut el oda és ebből lesz az ember... pedig egy helyről, egyazon úton ment mindegyik, csak nem ért el oda...

...Isten egyezséget kötött Ábrahámmal... egyességet, melyben a gyöngeség elismerése mellett egyenjogúság is foglaltatik.

Ábrahám előtt az Isten, mint az arató, gyűjtötte hívőit, Mózes Istene villámlás és menydörgés közepette kötött szövetséget: „ha pedig nem úgy lesz ahogy én akarom, megsemmisítelek”... Ábrahám Istene hálás a hitért... a hit nemcsak passió, de szeretet is, Ábrahám szerette az ő Istenét: pedig nem is alap nélkül él még ma is a nép hitébe, hogy ez az Isten Ábrahámnak megmutatta a zsidó nép egész életútját, sötét diasporáját, — mégis szerette őt.

A zsidó ritust úgy, mint ahogy Mózes Tórájában, ennek kommentárjaiban, a kommentárok kommentárjában a talmúd fejek összezsúfoltak, nem szabad a zsidó monotheizmus mérőjének elfogadni.

Ennek a mi ügyünkkel semmi dolga.

A zsidó hit abban az állapotában, midőn igazán ragaszkodik Istenéhez (Baál-sem-towi) a gyöngé embernek, az elnyomottnak hite.

Kuriózum és megállapításunk alátámasztója: amikor a zsidók jó korban vannak, — mint a királyok, vagy a későbbi emancipáció idején, — amikor akár mint közösség, akár mint egyed, — csatlódtak hitükben, vallásuk elvesztette karakterisztikumát, nacionális, asszimilált vallássá lett.

Az emberi legfőbb törekvés az istenséggel való egyesülés.

A zsidóság függetlenítette magát a fatalizmustól azzal, hogy Isten ujjai fogódzkodott... legalább is lelkét függetlenítette a sorstól, úgy, mint ahogy az ember az állatok fölé verekedte magát, Istene az az Isten, melynek megnyilvánulása, kisugárzása a természetben a forma, a rend... nem faj, nem közösség... Egyetlen és individuális... amíg az ember faj, és közösség volt, nem férközhetett Isten én-jéhez, csak megnyilatkozásához, a természethez.

Amikor az ember kiküzdötte individualitását, amikor én lett, akkor Isten énjéhez emelkedett.

Summa summarum: az ember alá van vetve a természetnek, mint individuum kiemelkedett belőle, aspirációt merített az Istenség fogalmából s Istenséget termelt a maga számára.

Szerkesztésért és kiadásért felel: *dr. Uj István.*

Előfizetési ár: Egész évre 8.— P. —
Csehszlovákiában 60.— kc. — Jugo-
szláviában 120.— dinár. Romániában
300.— leu.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, VI., Andrásy-út 84.
Telefon: 10-7-12.

Klein S. nyomda, VI. Lovag-utca 14.

Avigdor Hammeiri:

Sájer dr.

Már vagy egy hete, hogy semmi sem történt.

A reggeli és esti „barátságos” üdvözlteken kívül más fegyverhangot alig hallani.

Bent ültünk a meleg fedezékben dr. Sájer Hugó segédorvossal és beszélgettünk a békéről.

Sájer dr. türelmetlen mozdulatot tett.

— Barátom!... ez nem nekem való. Itt megesz a tétlenség és a butaság... A front mögött száz- és százezermillió bacillus pusztít, én pedig itt ülök és beszélek a békéről...

Egy hete, hogy Sájer dr. kijött. Eddig otthon a kórházban a fertőző betegek rabja volt. Egészen fiatal volt még, de már az élet a számára nem volt mulatság. Ifjúságának egész energiájával nekidült a bacillus-ellenségnek. De nem látták otthon szívesen. Már sokalták az otthonlétét.

Otthon ténfereg — mondták — ahelyett, hogy a harctérre menne a hazát védeni. Sokszor hallotta ezt Sájer dr., de ő csak dolgozott, gyógyított és folyton ölte a bacillusokat...

Az igazat megvallva: Sájer dr. arcán volt valami antipatikus. Azt hiszem, az orra miatt. Csak a betegek szerették. Jobban, mint felettesét, aki nem nagyon szívesen foglalatzkodott a fertőzők között.

— Ha én fiatalember volnék, — mondogatta az ezredorvos, — nem félnék a veszélytől... különben is: én már kint voltam a fronton, ön pedig nem...

Sájer dr. fiatal, nőtlen ember volt és ezért nem látta őt szívesen otthon az ezredorvos úr. Rövidesen be is osztották a marsba.

Sájer dr. szívesen ment ki a frontra, csupán az ő bacillusokkal teli kórtermét fájlalta otthagyni. De nem baj, vigasztalta magát. Majd belejön a sebek kötözésébe is...

Odakint a „Hilfsplatz”-ra osztották be dr. Sájert. A Hilfsplatz egy kis városkában volt a front mögött, ahol a hadosztály tartaléklegénysége is tartózkodott. Valami fertőző nyavalya fészkelte be magát a legénység közé, tehát itt is jól jött Sájer dr. De itt se látták szívesen.

— Ez még mindig nem a front. — mondogatta neki az ezredorvos. — Nem kell félni kedves doktor, katonának való a front...

של פסח

HUSVÉTI ÁRUT

ez évben ismét készlt az ismert kitünő
minőségben, szigoruan rituális előírás szerint



Schreiber Simon,
az egyi főtiszt főrabbi ur felügyelete alatt a



FRANCK HENRIK FIAI R. T.

Iroda: Budapest, I, Budafoki-út 64. szám.

Levélcíme: Budapest 113. Postafiók 6. • • • Telefon: 168-8-44, 68-8-45

Sájer dr.-nak fájt ez a biztatás, de nem baj!... A fő, hogy van elég szerszám, gazeé, vatta, gyógyszer...

Egyszer úgy esett, hogy a szolgálati őrmester is beleszólt a dolgába. És mert ez a beleszólás néhány szegény hős életébe került, Sájer dr. kikérte magának az avatatlan kotyogást.

Ez nagy hiba volt. Az őrmester melle tele volt érmekekkel.

— Kedves doktor, — szolt az ezredorvos. — lejjebb egy cé hanggal, ha ezzel az emberrel beszél. Ön most jött ki és még most sincs a fronton. Majd ha résztvesz egy-két rohamban, kedves doktor... akkor talán...

Sájer dr. gondolkodóba esett. Most jutott eszébe, először életében, hogy ő is hasznos munkát végez tulajdonképen. Arca kigyulladt. Kiegyenesedett, megigazította cvikkerjét és azt felelte:

— Ezredorvos úr! bocsánatot kérek... én azt hiszem, a halál nem okvetlenül ott sétál, ahol érmekeket osztanak... A bacillus veszélyesebb, mint az ellenség golyója... És én ha nem is veszek részt a rohamban, engem legalább is úgy környékező a halál, mint a leggorombább, vagy a legbátrabb őrmestert...

Sájer dr. önérzetes kifakadásának az lett a következménye, hogy még aznap kivezényelték őt az első tűzvonalba.

Csak néhány betege sajnálta Sájer dr. távozását.

— A sebesült katonát gyógyítani gyönyörűség — mondta Sájer dr. — de a fertőző betegség: Isten legszánalmasabb büntetése...

Sájer dr. végre kint volt a lövészárokbán. Lehorgasztott fejjel járt-kelt, mert a front mögött megszaporodott a bacillus, s itt még várnia kellett arra, amíg egy katona megsebesül.

Egy napon aztán Sájer dr. kijelentette:

— Én visszamegyek a Hilfsplatzra... Hallottam, hogy terjed a himlő.

— Nem lehet és nem szabad, mert ide vagy kommandírozva...

— Nem lehet?... Egészen két orvos van ott. Az egyik még nem is orvos, elsőéves medikus, az ezredorvos a másik... Ő azonban családós ember és kerüli a fertőző betegeket... Még otthon is, ha egy ilyen beteghez be kellett lépnie, nekem kellett ajtót nyitni, mert még a kilincshez sem mert nyúlni... Hát nem csodálom, hogy ez a rossz nyavalya furton-furt pusztít.

És Sájer dr. kommandó nélkül visszament a Hilfsplatzra.

Ott már csak a medikust találta és egy papot, aki folyton temetett.

A kis város népe fennhangon jajgatott és imádkozott...

Este érkezett meg a divizionárius, aki valósággal toporzékolt, hogy a teljesen megfertőzött tartalékban csak egyetlen orvos küzd véres verajtékkel a járvány ellen. Az orvosi jelentés ugyanis menthetetlennek tartotta a helyzetet és a tartalék elhelyezését javasolta.

— Ki az az orvos? — kérdezte a divizionárius.

— Dr. Sájer Hugó segédorvos úr — jelentette a szolgálattelvő őrmester, — aki engedély nélkül szökött át a Hilfsplatzra...

A divizionárius maga elé citálta Sájer doktort.

— Segédorvos úr!... Ön a frontról szökött meg? — kérdezte.

— Excellenciádnak alássan jelentem: igen! — és kipirult arccal folytatta — Ott valóságos rohamot kellett intéznem az elterjedt nyavalya ellen...

— Segédorvos úr!... holnap reggel jelentkezzenek riporton!

— Excellenciád parancsára: igen!

És Sájer dr. visszasietett betegeihez.

Másnap reggel a divizionárius őexcellenciája sajátkezüleg tűzte rá az érdemkeresztet Sájer dr. süppedt mellére...

A hittan óra

Irta: Salten Félix.

— Itt a hittantanár! — kiáltották a gyermekek, amikor a kertajtó csengetyüjének hangját hallották. Felkeltek, hogy a szobából távozzanak.

— Ugy, ugy? — szólalt meg az apa. — Most mind a ketten szépen bajbakerültök. Mi? Fogadok, hogy nem tanultatok.

A gyermekek ravasz hunyorgással néztek egymásra, aztán nevetésbe törtek.

— Mindent tudunk! — szólt a kis leány kissé hivalkodva. A fiu nem volt annyira biztos győzelmében és nővérét mintegy korrigálva, óvatosabban azt felelte: „A legtöbbet tudjuk.”

— Mi lesz ma? — kérdezősködött az apa.

— Ah! az a borzalmas történet Ezsauról... — vetette oda könnyedén a kis leány.

— Miért borzalmas?

A gyermekek egy ideig gondolkodtak. Elsőnek a fiu szólalt meg. „Na, hiszen teljesen kiizzadva jött meg a vadásatról...”

A kislány hozzátette: „...és megfosztotta magát születésétől.”

— Miért?

A gyermekek ismét gondolkozásba merültek, aztán összeszedték tudományukat. Mindegyik odaadta, amit tudott:

— Hát... az elsőszülöttség... természetesen... nem... az elsőszülöttség jog... tudom már... hiszen lencsét akart enni...

Az apa felkelt: „Hát ezt egyszer meghallgatom. Ha nincs ellenetekre, ma veletek megyek a hittanórára.”

A gyermekek ismét vígan felnevettek, mert az apa azt mondta: „Ha nincs ellenetekre”. És magukkal vonták apjukat.

A hittantanár mogorva és ideges volt. Olyan arcot vágott, mintha valaki megsértette volna. De az apa ismerte már eme tulajdonságát és ismerte az állandóan megbántott arcot, nem is fogta fel tragikusan az esetet, mert tudta, hogy a tanító jólelkű, alapjában véve szelidlelkű ember. Csak elkínzott és ezért türelmetlen ember. S talán kissé pedáns is.

A tanítás kezdetét vette. A tanító megfeleltette a gyermekeket. Utolsó alkalommal azt hallották, hogy adta el Ezsau elsőszülöttségi jogát egy tál lencséért Jákobnak. Kiderült a vizsgázás folyamán, hogy nem tudtak ugyan mindent, mint a kis leány állította, nagyjában a fiunak volt igaza: A legtöbbet, a legfontosabbat tudták. Most a tanító végigmesélte a történetet. Egyszerűen, majdnem az írás szavaival mesélte, hogy bírta meg Izsák a fiát: hogy menjen az erdőbe és ott ejtsen el vadat, majd fog a példából enni és azután Ezsaut megáldja. Mert érezte, hogy halála közeledik.

Itt megszakadt a folytonosság. Mert a fiu közbeszólt és egészen székenyén kérdezte: „Ha ő azonban érezte, hogy nemsokára meg kell halnia?...”

A tanító feltekintett a könyvéből: „Mit akarsz?”

Észrevehető volt, hogy a fiu zavarával küzd. Ámde kíváncsisága győzött. Makogva kérdezte: „Hát igen... ha meg kellett halnia... miért volt annyira éhes?”

— Dacára ennek éhes volt — morgotta a tanító sértődötten és aztán határozott hangon hozzátette: „ha itt így áll megírva — bizonyára igaz is lesz.”

— Természetesen — erősködött a fiu. Lényéből látszott, hogy kissé meg van félemlítve, kíváncsisága azonban kielégítést nem nyert.

— Ugyebár, tanító úr — szólalt meg az atya — az öreg Izsák tulajdonképpen nem haldoklott, mikor fiát az erdőbe küldte?

A tanító csodálkozással tekintett az apára. Az apa azonban nyugodtan, tárgyilagosan intézte szavait a kérdező fiúhoz:

— Az öreg Izsák nem volt beteg, érted? Csak nagyon öreg. És ebből következett, hogy nemsokára meghal. Megértetted? Nohát! És azért akarta fiát megáldani, ameddig arra még ideje és ereje volt. Hogy az áldáshoz a megfelelő áldó szavakat megtalálja. Ugye? Ezt most már megérted?

A fiu jelezte, hogy az egész dolog most már könnyen érthető. Az apa hozzátette:

— Az áldásnak pedig amolyan családi ünneppé kellett, hogy váljon, mint például egy születésnap. Azért kérte Izsák, hogy ez alkalommal jó pecsenye is legyen háznál.

Ugy látszott, hogy ez az ügy el van intézve. Ám hirtelen közbevetette a leánya: „Te! tanító úr!” A tanító szigorúan tekintett a gyermekre. Nem szerette, ha a gyermekek tegeztek. Ebben a tekintetben csak kényszeredve alkalmazkodott az apa óhajához, aki megmagyarázta neki, hogy a gyermekek kivétel nélkül minden emberfiát „te”-nek szólítanak s egyelőre ne is történjék e tekintetben változás. Ennek dacára minden ilyen tegező megszólítás után a tanító nem tudta sértődött voltát leplezni. A kis leány kérdezte: „te, tanító úr, milyen vadat hozott Ezsau?”

A tanító megadással emelte szemeit az égnek.

— Mit tudom én! — kiáltotta türelmetlenül. A gyermekek megzavarodva néztek rá, mert ezt nem tudta.

— Nem kell annyit kérdezni! — vágta el a tanító a további kíváncsiszkodás fonálát.

— Nos, lehet hogy őzike volt — vélte az apa.

— Ehm! — bólintott a kis leány beleegyezőleg.

Most a tanító zavartalanul tovább mesélhetett. Beszért Jákobról ki a kis gödölyéket sütötte és ki a kecskegereznával arcát és kezeit befedte, hogy atyjával elhitesse, miszerint ő az Ezsau és így aztán elnyerte atyja áldását. Végigmesélte az egész történetet és át akart térni Jákob menekülésére, ekkor azonban bekövetkezett a nagy nehézség, a nagy akadály.

— Te! tanító úr! — szólt a fiu.

— Nos?

— Tudod-e, hogy Jákob borzasztó nagy csaló volt, nemde?

A helyzet meglehetősen kínos volt.

A tanító haragosan felemelkedett és az apához fordult, mintha azt várná tőle, hogy ezt a gonosz gyermeket nyomban kiátkozza. Ám ez esze ágában sem volt az apának. Nyugodtan ült, sőt csendesen mosolygott. Mert emlékezett: Ehhez hasonló kisgyermek koromban én is gondoltam. Csakhogy nem volt bátorságom kimondani.

— Te, tanító úr! — jelentkezett most a kis leány.

A tanító hirtelen a kis kérdezőhöz fordult, ki érezte, hogy vihar van felvonulóban, ámde már nem tudott visszafordulni. Sokkal kíváncsibb is volt.

— Olyan ize van a kecskehúsnak, mint az őznek?

— Isten szerelmére!... — mormogta a tanító.

— Na igen — folytatta a kis leány — mert akkor a vak Izsáknak mindjárt evés közben éreznie kellett volna, hogy nem kapott vadat.

A tanító összecsapta kezeit: „Ostobaság! Ostobaság! Teljesen mellékes, hogy milyen ize van a kecskehúsnak!...”

— Ugy gondolom — szólt ismét a kis leány, mintegy igazolásul, —

tudod, úgy gondolom, mert akkor az öreg Izsák rögtön megtudta volna, hogy Jákob becsapja.

— Becsapja? — jajgatott a tanító s fájdalomtól telt szemeit jártatta a gyermekeken. — Becsapja? Jákob, az ősatya. Azt mondd: csaló?

Fejét rosszalóan bólogatva tekintett egyik gyermekről a másikra és felkiáltott:

— Oh! mily rossz gyermekek vagytok!

De a gyermekek kitartottak a véleményük mellett. Féltek, megijedtek, közelálltak a síráshoz, de felfogásuktól nem tágitottak.

— De hát megcsalta Ézsaut az áldással! — vetette fel félénken a fiu. A kis leány egyszerűen kijelentette: „azok a keztyük kecskegereztnéből... ez mégis csak család volt!”

Most a tanító érzelmi eszközökkel próbálkozott:

— Gyermekeim — kezdte lágyan —, gondoljátok meg, Jákob! Nem értitek, mit beszélek? Isten kegyeltje! A Jákob... Szabad ilyesmit Jákobról mondani? Ilyen csunya, csunya szavakat?

A leányka sírásba tört, fuldokló zokogása közepette felkiáltott:

— De hát miért hazudott?

A fiu meg sírt, mintha szíve mélyéből szánakoznék a szegény Jákob sorsán: „Nem tudom, nem értem, miért volt oly rossz Ézsauhoz?!”

— Csend! — dörögte a tanító. — Se beszélni, se kérdezni nem áll jogotokban. Nézzé csak az ember! Mit értek ti ebből?!

— Nem, gyerekek — szólt halkán az apa — ezt igazán nem értitek.

A gyermekek észrevették, hogy az apa nem haragszik, megnyugodtak és feszülten, várakozva figyelték apjukat. És bízó, várakozó tekintetük hatása alatt az apa folytatta:

— Nos, gondoljatok gyerekek, ugye, Izsák vak volt?

A gyermekek serényen bólogattak.

— Nos hát, ha Isten nem akarta volna, hogy Izsák megtévesztessék, csak nem engedte volna, hogy megvakuljon. Nemde?

A gyermekek lázasan bólogattak s szemeikből kivetődött a kérdés: tovább, tovább!

Az apa észrevette, hogy a tanító ajkait harapdálta. Elkerülte tekintetét és folytatta:

— Nos és lássátok ez az Ézsau ugyebár bátor legény volt, pihenés nélkül folyton vadászaton, mindig ívvel és nyíllal és lándzsával járt-kelt. És a Jákob jó gyermek volt, mindig otthon volt az anyjánál. Lehet, hogy szorgalmasan pislantott az édesanyja főzőedényeibe.

A gyermekek mulattak. A tanító idegesen dobolt az asztalon.

Az apa újból megszólalt és kérdezte: „ki kedvesebb előttetek: Ézsau vagy Jákob?”

— Ézsau! Ézsau! — kiáltotta egyszerre a fiu és a leány.

Az apa csendesen fohászkodott:

— Oh, Istenem, micsoda históriába keveredtem! — Ám a jelen helyzetben ez nem segített, tovább kellett beszélnie: — Nos, látjátok, én is jobban szerettem volna Ézsaut. De mégis csak könnyelmű szerzet volt. És nem tudott magán uralkodni. Hazajön a vadászatról, ki van izzadva és éhes. És mert rögtön enni kíván és mert nincs türelme egy kicsit várni és mert a tál lencse láttára a nyál összefut a szájában, azonnal, meggondolás nélkül odaadja elsőszülöttségi jogát, az atya áldását. Hát szabad-e egy kis főzelékért az atyai áldást eladni? Csak azért, mert az ember pillanatnyilag éhes?

A gyermekek egyhangulag nyilvánították ítéletüket: „Nem, nem szabad.”

— Szép volt ez Ézsautól?

A gyermekek egyhangulag: „Nem, nem volt szép.”

Az atya fellélegzett:

— Lássátok. És mikor Izsák azt kérte tőle, ejtsen részére el vadat és azután vegye áldását. Ézsau rögtön az erdőbe sietett. Arra azonban már nem is gondolt, hogy ez az áldás már nem őt illeti. Ő tehát egészen elfelejtette, hogy a férfinak kell, hogy szavának ura legyen... hát lehet ily emberben megbízni? Ugyebár nem. Ámde, gyermekeim, Istennek oly emberre volt szüksége, akiben megbízhat, kire építhet. Nincs igazam? És mit vétett Jákob? Semmit. Csak azt tette, amit anyja neki parancsolt. Először is, hogy ölje le a gödölyéket. Igaz? Aztán megparancsolta neki, hogy arcát, kezeit fedje be azok gereznáival. Igaz? Na, lássátok. Jákob a maga jámborságában elesett volna attól az áldástól, mely őt illette. Édesanyja azonban tudta, hogy az áldás és az elsőszülöttség joga most Jákobé. És nem akarta, hogy megcsalják. Nem volt az anyának igaza?

A gyermekek elégedetten mosolyogtak.

— Es most modjátok meg, csalt-e Jákob és még most is azt hiszitek-e, hogy csaló volt?

— Dehogy! — kiáltott fel a kis leány — a fiu azonban oly meggyőződéssel mintha valaki azt mondaná: ez az ügy a lovagiasság szabályai szerint elintézését nyert, azt felelte: „Nem, semmiesetre sem.”

Az atya a megváltás mosolyával fejezte be szavait:

— Azt is jegyezzétek meg magatoknak, hogy mindezt Isten akarta így. Ezért kellett az öreg Izsáknak megvakulnia és ezért kellett az áldásnak Jákobra szállnia. Mert a jó Isten Jákobot választotta.

— Hisz... akkor... — vetette közbe a kis leány — ez az egész nagyon vidám történet.

Márkus Aladár fordítása.

E. Blackstone

(Kupfer Miksa dr. (Arad) a kitűnő műfordítónak „Keresztények a zsidó fronton” című könyve nyomán.)

A keleteurópai folyton megismétlődő pogromok folytán megerősödött bevándorlási mozgalom az 1888—91-i években Amerikában is felszínre vetette a kérdést, hogy mi történjék azokkal a keleteurópai zsidókkal, akik az üldözések, rendkívül szigorú kormányrendeletek és a gazdasági elnyomás miatt vándorbotot voltak kénytelenek ragadni.

Az orosz kormány mindenképpen arra törekedett, hogy kiméretlen emigrációs kényszerrel Oroszországot zsidómentessé tegye.

1890-ben E. Blackstone, amerikai lelkész, felhívta a zsidó és nemzsidó világ figyelmét arra, hogy a zsidó emigráció kérdésében a legtermészetesebb kivezető út Palesztina. Blackstone szerint az összes, a berlini kongresszuson (1878) résztvett nagyhatalmak feladata lenne Palesztinát a zsidóknak visszaadni, mintahogy ezek a hatalmak adták meg a Balkán-félsziget népeinek politikai szuverénitását is. Egyébként is hasonlatosság van a Balkán országai és Palesztina között, legalábbis politikai szempontból, mert amiképen a montenegróiak, bolgárok, románok és görögök 1878-ig török járom alatt voltak és azután felszabadultak, ugyanilyen módon lenne a hatalmak kötelessége Palesztinát is kivenni az ottomán birodalom kezéből és jogszerinti tulajdonosainak, a zsidóknak visszajuttatni.

Ebben az értelemben szerkesztette meg Blackstone azt az emlékiratát,

amelyet az Egyesült-Államok akkori elnökének, Benjámín Harrison-nak és államtitkárának, James G. Blaine-nak 1891 március 5.-én átnyújtott és akiket arra kért, hogy minden erejükkel és befolyásukkal bírják rá az európai kormányokat egy, a zsidók ügyét tárgyaló nemzetközi konferencia összehívására, amely Palesztina kérdésével is behatóan foglalkoznék. Blackstone megemlíti azután, hogy 1889-ben hosszabb időt töltött Palesztinában és Syriában, ahol a viszonyokat behatóan tanulmányozta. Az amerikai és európai államok zsidó problémáit már régebből alaposan ismerte és tanulmányai alapján nyilvánvalóvá vált előtte, hogy a zsidókérdés csak Palesztinában oldható meg mindenki meglegedésére.

Szándékosan hamisan állítja be néhány reformrabbi a zsidókérdést úgy, hogy a zsidók egyáltalán nem törekednek régi országuk felé, hanem mindenképpen asszimilálódtak a gazdanépekhez. A zsidók legnagyobb része nem adta fel a nemzeti ujjaszületésbe vetett reményét, hanem ellenkezőleg örömmel és lelkesedéssel üdvözlötte minden alkalmat, amely Palesztinába való visszatérését lehetővé tenné.

Blackstone akciójának egyik fő indító oka volt a báró Hirsch kezdeményezésére létesített argentinai zsidó telepítés kudarca.

Blackstone azt remélte, hogy Palesztina 3,000.000 embert képes felvenni, feltéve, ha a zsidók teljes állami autonómia és nemzetközi garancia mellett újból termékennyé teszik az országot. Nevetségesnek tartja azt a vádat, hogy a zsidókban nincsen államalkotó koncepció; elég rámutatni az egyes európai és amerikai államok valóban kiváló és sokszor történelmi korszakot jelentő nagy zsidó államférfiakra. Azt követelik, hogy a palesztinai állami földeket, minden anyagi ellenszolgáltatás nélkül bocsájtsák a zsidó telepesek rendelkezésére, mint ahogy az Bulgáriában, Szerbiában és Görögországban történt...

Blackstone felhívja egyrészt Amerikát, hogy segítse a zsidókat a nemzeti otthon felépítésében, hisz mind puritánok¹, egész világszemléletüket a zsidó Bibliából vették és így kötelességük e nép helyzetén javítani. (Érdekessé, hogy Amerika keresztény köreiből ez a felfogás már 1860 körül igen erősen el volt terjedve.) Így például 1858-ban New-Yorkban „Church of the Messiah” (Messiás egyháza) címen társaság alakult tiszta keresztényekből, amelynek az volt a célja, hogy a zsidó állam ujjaszületésére vonatkozó prófétai jóslásokat megvalósítsa. Igen sok jelentős anglikán egyházi funkcionárius államférfi, tudós és író tartozott ehhez a társasághoz. „Sword of Truth” (az Igazság kardja) címen saját folyóiratot is szerkesztettek a Palesztina eszméjének terjedése érdekében.

Meg van arról győződve, hogy Törökország a hatalmaknak Palesztina visszaadását illető határozatát respektálni fogja. Hangsúlyozza, hogy egyáltalán nem akarja Amerikát egy diplomáciai keresztes háborúba beugratni, csupán az egyetértés és az emelkedett emberi szellem és béke jegyében lefolyó tárgyalásokat óhajt, néhány millió üldözött ember érdekében.

Blackstone azonban sem az amerikai nyilvánosságban, sem az európai diplomáciában nem talált visszhangra. Tervezetét teljesen elfelejtették volna, ha 1891-ben emlékiratát és tanulmányát „Palestine for the Jews”² címmel egy kis brosurában ki nem adja.

E szerény füzet nélkül semmit se tudnánk a Herzl Tivadart majdnem közvetlenül megelőző Blackstoneról, a cionizmus eme keresztény előfutárjáról.

¹ Puritánok azok az angliai szigorú és fanatikus protestánsok, akik az egyházat a legtisztább erkölcs (puritas) értelmében akarták megszervezni. (A ford.)

² Palesztinát a zsidóknak.

(A ford.)

Csermely Gyula:

A pap ne igyék hitelbe

Az alább elmondandó mulatságos históriát maga a történet hőse, egy öreg esperes mesélte el nekem, közösen szenvedett vasuti utazásunk unalmát elűzendő.

Akkor még plébános voltam, — beszélte — hosszabb idő mult el már azóta, de valahányszor eszembe jut az én fura esetem a Gelb korcsmárossal, mindig elkacagom magamat. Maga író, kedves barátom, tehát írja meg ezt a mulatságos históriát, hadd nevéssenek jól mások is.

Nos, megírtam a történetet és mert ebben a szomorú időben ráfér ám lelkünkre egy kis derű is, hát közre is adom, amint következik.

Abauj-Torna vármegyében esett meg a kacagtató történet, ahol a mindeképen istenes életet élő és példaadó magaviseletet tanúsító plébános majd hogy el nem cáromkodta magát, amiért szent Dávid király a 119. zsoltárt szerzette. Azt, amit a Hállél-ben is recitálunk s amelyben ez a passzus fordul elő: áfofuni chevle móvesz. Ami latinul így hangzik: Circumdederunt me gemitus mortis.

Nem szerzette volna Dávid király ezt a fenséges zsoltárt, akkor le se fordíthatták volna latinra, Palestrina se komponálhatott volna rá zenét és a katolikus halottakat sem azzal a bús énekkel búcsúztatná el plébános és kántor, amely szívbemarkoló ének így szól: circumdederunt me gemitus mortis, dolores inferni circumdederunt me. Mert hát erről lesz itt szó, a 119. zsoltárról, amelyet Dávid király szerzett, valamely barát fordított le latinra, Palestrina zenésített meg és amelyet minden ember ismer. Ismer még akkor is, ha nem is római katolikus, hanem tizenhárompróbás zsidó.

Ismerte ezt a zsoltárt az a falusi zsidó hittestvérünk is, aki Abauj-Torna vármegye egyik kisebb falujában mérte a bort, meg a pálinkát és amiatt a zsidó miatt történt, hogy a szentéletű plébános majd hogy bűnbe nem esett, amennyiben már-már közel volt hozzá, hogy elkáromkodja magát. (Antiszemitáék erre azt fogják mondani, hogy no persze; minden rossznak a zsidó az eredendő oka.)

No de tartsunk csak sort. Ugy volt, hogy az ülő életmód több hust és vért produkált a plébános testén és testében, mint amennyit a szervezete elbírt. Kezdte hát nem jól érezni magát és ezért az orvoshoz fordult. Rendeljen valamit, spektábilis, hogy elejét vegyük a nagyobb bajnak.

Sok mozgást rendelt az orvos, és ezért a főtisztelendő plébános úr nagy sétákat tett a környéken. Iskolákat és betegeket látogatott és olykor a harmadik faluba is elment. De mert egyedül sétálni nem valami mulatságos dolog — az embert ilyenkor túlságosan a saját maga gondolatai foglalkoztatják — ezért a főtisztelendő plébános úr többnyire a kántortanítót vitte magával és azzal járta a vidéket. Forró nyári nap délután a fentemlített kis faluba vetődtek és mert megszomjuhozáának vala, a Gelb zsidó korcsmájába térének be frissítő korty italra. Amely szó és mérték, hogy: korty, csak a plébános urra alkalmazható, aki csak egy üveg sört fogyasztott el, ellentétben a nagyobb igényű kántorral, aki három félliter bornak hágott a nyakára. Tetszik tudni: cantores amant liquores.

Mikor fizetni akartak, történetesen egyiknek sem volt pénze. Kántor uramnak nem volt, mert sohasem vitt magával, máskor is a gavallér főúr fizette a kontót, a plébános úr pedig otthonfelejtette a magáét. No de nem dől össze a világ, majd felírja a korcsmáros és legközelebb mikor megint erre jön, megfizeti neki.

— Irja fel, Gelb úr — mondta a plébános úr a kocsmárosnak. — De ne írja ki a nevemet oda arra a fekete táblára, mert röstelleném a dolgot, ha mások is olvasnák. Csak úgy jegyezze fel kérem, nevem említése nélkül.

— Tessék csak nyugodt lenni, főúr — nyugtatta meg a plébánost a kocsmáros. — Nem lesz röstelkedés emiatt.

Ez a kis korcsmai incidens még annyiban járt haszonnal, hogy témául szolgált a főúrnak a legközelebbi vasárnapi prédikációjához. Az iszákosság ellen beszélt, hogy romlásba viszi az embert; az iszákos ember testét-lelkét rontja és adosságokba is merül, ami anyagi romlásba is viheti. Tehát ne igyatok emberek, és ha már mindenáron isztok, — fejezte be beszédét a plébános —, legalább készpénzzel igyatok. De attól óvakodjatok, híveim, hogy a fekete táblára ne kerüljön nevetek.

Hát, fáin szónoklat volt és magukra is értették és behúzták a fejüket a lapockáik közé az atyafiak közül azok, akik találva érezték magukat. Csak özvegy Kobakné asszonynénénk nem hagyta szárazon a dolgot. Még a főtisztelendő úr beszél? De bizony megvárta, amíg kijött a plébános és nyakonöntötte sok jó szóval.

— Engem is kiprédikál, mi? — így kezdte. — Hát csak a maga háza előtt seperjen a főtisztelendő úr. Mert láttam ám, amit láttam. A Gelb kocsmáros tábláján az én nevem van-e kiírva, vagy a főtisztelendő úré? De bizony a főúré van ott, meg a kántor úré is ott van.

Szegény plébános úr rohant, még a jó vasárnapi ebédjét is kihülni hagyta, ment egyenesen Gelb kocsmároshoz. — Miért írta ki a nevemet a fekete táblára, holott megmondtam, hogy ne írja ki.

— Bocsánatot kérek, főúr, én nem írtam ki a nevét — mentegetődzött Gelb kocsmáros. — Tessék, ott a fekete tábla; ott-e a főtisztelendő úr neve?

Nem volt, ehelyett azonban ez volt a táblára krétával felírva: A szépfalvi Circumdederum: egy üveg sör... a dolores inferni: három fél-liter bor.

Ezt írta fel Gelb, hogy el ne felejtse a kontót és ezt olvasta le Kobakné, mikor ott szeszfélét vásárolt. És persze tudta a jó asszony, hogy a Circumdederunt nem lehet más, mint a plébános, aki ezzel kezdi a halotti búcsúztatót, és a dolores inferni nem lehet más, mint a kántor, aki a circumdederuntot így folytatja: dolores inferni circumdederunt me.

Szavak az ember fiához

Egyszer beszélni fogok Veled, kettesben.
Besurranok egy csendboltozatu templomba
(lépteim felzengnek az ódon köveken)
s míg mély, színes ablakon át
áradó fényfürtök rezegnek képeden,
beszélni fogok Veled, halkan, kettesben:
— Aranysegélyü biborköntösben
Te vagy-e az, lemondó nincstelen?
S mit keresel itt Szabadság szelleme,
a szellem börtönébe? ...
Ember Fia: mit érzel most? És valaha?...
Igy gondoltad? Igy akartad?
Megfeszítették benned az elnyomottak első
[lázáadását,

de azóta már tömegek kapták ezért sorsod
[útját.

Ó, kölcsönös gyűlölködések!
És inkvizíciók. Pogromok.
Harminc éves háború. Szentelt fegyverek.
— S mindez a Te nevedben tették! ...
Jóság! Szeretet! Alázat! Szelídség!
Mit csináltak belőled? Mivé ferdítettek?
Akárcsak szülőanyád,
én is alig ismerek rád:
Te vagy az Igazi Ember.
Melletted
mik is azok, kik egykor elfojtottak,
(az Igazságot csak elfojtani —
de megölni nem lehet! ...)
s mik azok, kik ma Nevedben homályt
[hintenek?!
Prerau Margot (Kral. Chlumec)

Az Új Út keresztrejtvény pályázata

*-tól olvasva a legszebb zsidó imát adja.

A megfejtők nevét leközzöljük és őket sorsolás útján 3 gyönyörű és értékes zsidó regénnyel jutalmazzuk meg.

1		2	3	4	5	6	7		8	
	9				10			11		12
13		14			15					
	16		17	18			19			
	20	21		22			23		24	25
26	27		28		29		30	39		
	32		33	34	35	36		37		
	38		39		40			41		42
	43		44		45	46				
47		48			49			50		

*

Viszintes:

- János más nyelven
- Itt más nyelven
- Egy más nyelven
- Télen van
- Van jó is — rossz is (ford.)
- A csehszlovák közt. elnök monogramja
- Hitközség
- Feltételes szó
- Nilus más nyelven
- Talált (francia nyelven)
- Péntek esti előétel (ford.)
- Az újságíró
- Mezőn látjuk
- Zsidó főünnep
- Női név
- Zsidó hónap
- Tagadó szócska
- Údvar más nyelven (ford.)
- Jó más nyelven
- Ugy más nyelven

- Római viselet
- Hely más nyelven (ford.)
- Kötőszó latinul
- Rag
- Oktató héberül
- Abban fürdünk
- Elhárító szócska
- Nem más nyelven
- Mindenki szereti (zsarg.)
- Tagadó szócska
- Zsidó nemzeti eledel
- Kötő szócska
- Férfinév (ford.)

Függőleges:

- Francia névmás
- Zola regény
- Női becéző név
- Ének másképen
- Főszervező monogramja
- Bosszant — másképen
- Kérdő határozó
- Ház másképen (ford.)

- Házi állat (ford.)
- Idegen pénznem
- Katonai alakulat
- Francia kártya szín
- Utódállam rövidítve helycserével
- Lányok álma
- Mielőtt a templomba lépünk fordítva
- Ünnep zsargonul (ford.)
- A zsidók büszkesége
- Igen szlovákul
- Imádkozás után mondjuk fordítva
- Testvér zsargonul
- Tagadó szó
- Az állam adót...
- A zsidók főfeledele németül
- A főünnepekkor halljuk
- Ami ma mindekinek van fordítva
- Nyelvel érjük

Jugoszláviai m. t. Olvasóink szíveskedjenek az előfizetési díjakat az Agenciya Avalá-nál (Beograd) lévő számlákra befizetni.

Országos Rabbiképző - Zsidó Egyetem Könyvtára

Márkusné Beer Erzsébet:

A mérég . . .



...Halk, bátortalan kopogtatás...

Szinte nem is csoda, hogy a tudós rabbi, ki elmerülve görnyedt a rozoga íróasztalon kiterített, megsárgult fóliáns fölé.

Arra a neszre lett csupán figyelmes, melyet a bátortalanul kinyitott és idegesen behajtott ajtó ütött.

Vastag keretű ósdi pápaszemét a fóliánsra helyezte, majd szembefordult az ajtóval, az ajtó közelében álló látogatójával.

Az elegánsan öltözött, izgalomtól, lelkiküzdelemtől feldúlt, de határozottan bájos arcu ifju nő tétován állt...

Szemét a sudár termetű ősz pap nemes vonásu jóságos arcára függesztette.

A rabbi szeme kérdően pihent ismeretlen látogatója arcán...

Várta, hogy az felvilágosítsa őt jövelete okáról.

Várt, de látva, hogy a nő reszketve, szótlanul áll, megsajnálta őt.

— Jöjjön közelebb asszonyom — szólott hozzá szeliden —, foglaljon helyet s ha kipihente magát, mondja meg, miben lehetek szolgálatára.

Imbolygó léptekkel, tétován került beljebb a szobába az ideges, izgott nő s lassan az íróasztal mellett álló székre ereszkedett.

A rabbi is helyet foglalt s várta, hogy a nő megszólaljon.

Nem sürgette őt, mert úgy olvasta annak szeméből, hogy lelkében harc dül...

Látta kezeinek ideges reszketését, látta ajkát meg-megremegni, látta szemeinek tüzes égését, a kitörés előtt álló sirás legbiztosabb jelét.

Akkor szólalt csak meg, midőn a száraz szemekben megjelent a megkönnyebbülést jelző két hatalmas gyémánt, s a könnyek árja barázdákban omlott le az arcon az idegesen vibráló kezekre.

— No, no gyermekem — csitította az ősz tudós, — csillapuljon... Nem tudom elgondolni, mi az amit ennyire lelkére vesz... mondja el... a megosztott bánat már maga is fél vigasztalás... aztán majd együtt, maga meg én, meg legfőképpen a jó Isten, segítünk valahogy a bajon!

Az ősz pap szavai balzsamként simogatták a nő remegő idegeit.

Keze tétován nyitotta ki retiküljét, apró, csipkés zsebkendő került elő a női hiúság kincsesládájából, s végre, nagynehezen leszáradt a könyvek barázdája, a nagy vihar utolsó jelenségei... egy-egy mély sóhaj jelezték, hogy most már fog tudni beszélni. El tudja majd mondani, mi dúlta fel lelkét, mi ok vezette az enyhülés igaz forrásához, az irgalmas Isten földi szolgájának szerény lakába.

Az Isten szolgája elérkezettnek látta az időt arra, hogy kérdezzen.

Nem hiába élte ő le életét Istennel gyarló emberek között, tudta, megtanulta, hogy aki bajban van, az csak biztatásra önti ki embertársa előtt lelkét.

— Asszonyom, — szólt papi hangon — látom, nagy bánata van... Mondja el, mi fáj, mi hozta hozzám?... Abból, hogy idejött, tudom, hogy bizik a mi jóságos Istenünkben, aki nem fordítja el tekintetét gyarló, szenvedő gyermekéről, aki azért ad nekem is erőt, hogy a bajbajutottakat vigasztaljam, rajtuk segítsek.

— ... Főtisztelendő úr... én, én... — nem tudta mondatát folytatni.

Bátortalanul, félve pillantott az ősz főpap egyenes, igaz szeretetet sugárzó arcára, s csak azután, midőn onnan megértést, bátorítást vélt leolvasni, folytatta beszédét.

Hangja meg-megcsuklott, de kimondta azt, ami lelkét nyomta:

— Megmondom, megvallom, — nem bírom úgyse tovább magamba zárni... hazudtam, szent esküt szegtem meg s megcsaltam a világ legnemesebb emberét, ... az uramat!

Az ősz pap arca, az a jóságos arc elkomorodott.

Tétován nézett a gyermekiesen szelid arcvonásokra, lelke előtt hirtelen suhantak el a világtörténelem angyal arcú bűnözői.

Ilyen fiatal, ... ilyen üde... de ha ő maga vallja, kell, hogy igaz legyen, amit mond.

Megtérő bűnös — ötlött hirtelen eszébe, — azért nem ítélte, vigasztaló, bátorító szavakat keresett, hogy a nőt beszédre serkentse.

— Ezek hát igazán nagy bűnök — szólt —, de az hogy bevallotta, a megbánás jele... Aki pedig bűneit megbánja, az az erény útjára tért... Aki az erény rögs útjára lép, annak vétkét megbocsátja az irgalmasság atyja..., de hát az is természetes, ugye, hogy a vezeklésnek, a jóvátételnek követnie kell a megbánást...! Mondjon el részletesen mindent, akkor megmondom, mit tegyen, hogy igazán nagy vétkét jóvá is tehesse.

A nő láthatóan megnyugodott.

Az ősz rabbi szavai, melyekből a szigorú megítélés mellett szeretet, lelki egyensulya helyreállításának reménye csendült feléje, lecsillapították idegei zajlását, lelke remegését.

— Köszönöm, — rebegte — szívből köszönöm vigasztaló szavait fő-tisztelendő úr, ... mindent elmondok, bár hosszú lesz szerencsétlenségem története.

— Nem tesz semmit, — bátorította őt a rabbi — mondjon el mindent... gondoljon arra, minél többet tudok, annál jobban segíhetek.

— Éreztem, hogy a legjobb helyre jövök — válaszolt hálásan a fiatal asszony.

Az ősz rabbi várakozásteljesen nézett látogatójára.

— Ugye, — szólt kíváratva ez —, ön nem ismer engem?

— Nem, — felelte a rabbi, — de erre nincs is szükség...

— Én mégis megmondom, — szólt a nő, — én... én a gémeskúti birtokos felesége vagyok...

— A Kalmár Dezsőé? — riadt fel a pap... — Lehetetlen!

— Mégis...

— Tényleg? ... akkor engedje meg, — szólt, felállott és kezét nyújtotta vendége felé, — hogy ismerősként üdvözljem ... Engedje meg azt is, hogy az én szegényeim helyett én szorítsam meg azt az áldott jóságos kezét, mely tudtommal eddig csak jót cselekedett ...

— Ne szégyenítsen meg főtisztelendő úr ...

— Én igazán nem hizelgek senkinek, — válaszolt higgadtan a rabbi, — de kijelentem, a gémeskúti birtokos felesége, ahogy én tudom, a szegények anygala!

— Hagyjuk ezt főtisztelendő úr, — terelte el a dicséretet az ifju nő — hallgassa meg az én nagy bajomat és az Isten szerelmére nyugtassa meg lelkemet ...

— Mondja asszonyom — válaszolt a rabbi — a legnagyobb figyelemmel hallgatom.

*

Atyám dúsgazdag ember volt.

A pénz arisztokráciájának egyik legelseje.

Anyám törekeny kis drágaság, akire apával vetekedve vigyáztunk.

Nöttem, növekedtem, az egyik menza-bálon ismertem meg első szerelmemet.

Jogász volt, én is nyomot hagytam lelkében, s hamarosan mindketten úgy éreztük, hogy a barátságból lángoló szerelem lett.

Örök hűséget esküdtünk egymásnak s azon tanakodtunk, mely pillanat lenne a legalkalmasabb arra, hogy ő kezemet megkérje.

Abban állapotunk meg, hogy ő júniusban doktorizál s születésnapomon, augusztus 20-án állunk kérésünkkel szüleim elé.

A világháború azonban, a tengernyi keserűséget okozott rém közeink állt.

Ő bevonult ... Csak akkor láttam őt, midőn egyik harcterről a másikra vezényelték.

Szerelmünk nem fogyatkozott ... Ő türelemre bízott, én büszke voltam az én hős főhadnagyomra, kinek mellén már tán el se fért volna több kitüntetés, mint amennyit addig szerzett.

Aztán újra elment ... soká nem hallottam hírt róla, ... végre mégis megérkezett levele Szibériából.

Súlyos fejlődéssel került fogságba, végigszenvedte az orosz pokol minden kínszenvedését.

De mi is.

A forradalmak alatt bennünket teljesen kifosztottak, úgy hogy alig maradt annyink, hogy szegényesen, összehúzódnva tengessük életünket.

De ez még hagyján ... Jó apámat egy napon minden különösebb ok nélkül elhurcolták a forradalmárok ... hetek múlva, egy barátja hozta utolsó írását ... ujság szélére vetett néhány szót ... „Nekem meg kell halnom, utolsó kérésem, senkiért, semmiért ne hagyj el édesanyádat.”

Megtudtuk a rettenetes valót, a forradalmárok rejtett kincseket kerestek rajta, s mert nem tudott adni szegény, meggyilkolták ...

Fáradtságot nem kimélve kutattam ki, hová földelték el ... szegény édesanyám csak akkor nyugodott meg némileg, midőn hála az égnek, a régi jó időkben vásárolt sírjába temethettük.

— Borzasztó, — rebegte az ősz pap — s hány hitsorsosunknak kellett így elhagyni a földet!

— Igen ... — sóhajtott a nő — szegény drága atyám se vétett soha, senkinek ..., csak jót tett mindenkivel ...

— Nyugodjon meg gyermekem — vigasztalta őt a rabbi —, az ég utai kifürkészhetetlenek! ... de folytassa.

Az ifju hölgy alig bírta elfojtani fel-feltörő zokogását, s csak percek mulva csillapult le annyira, hogy folytathatta beszédét.

— A keserű pohár, mely nekem rendeltetett, nem ürült ezzel ki...

Szerelmesem végre hazakerült orosz fogságából, ügyvédi irodát nyitott... már egybekelésünk napjáról beszéltünk, midőn a kegyetlen sors újra reánkcsapott... Ő Marosvásárhelyen született s el kellett hagynia az országot.

Keserves volt a válás, de bele kellett ebbe is törődnünk.

Szerelmesem irodája kezdett fellendülni.

Egy napon arra kért levelében, jöjjünk hozzá édesanyámmal, s azonnal megesküdhetünk...

— No ugye, mégis — szólt közbe a rabbi.

— Akit a sors üldöz, — válaszolt a nő, — azt minden körülményekben megtalálja.

— Mi történt? — kérdezte az ősz pap.

— Az én drága jó anyám lett ekkor az akadály, — folytatta az aszszony, — aki semmi körülmények közt nem volt hajlandó távozni jó atyám sírja mellől...

„Ne szakíts el attól — könyörgött, — aki nekem mindenem volt... én nem megyek el innen, mert pihenőt csak mellette találok!” S én megesküdtem jó atyám emlékének, hogy anyámat nem hagyom el..., le kellett mondanom szerelmemről... vele maradtam.

— Elismerem, — válaszolt a rabbi — nehéz lehetett a választás, de nagyon, nagyon helyesen cselekedett.

— Nehéz napok jöttek — folytatta a nő. — Ő belenyugodott a változhatatlanba, még ma is legényéletet él, én pedig mentem a vénleány-ság felé...

Két esztendeje — bizonyára emlékszik az esetre főtisztelendő úr —, autószerencsétlenség áldozata lett Kalmár Dezső felesége...

— Emlékszem, — sóhajtott a pap... — Kalmár vigasztalhatatlannak látszott, s ne haragudjon, eleinte csodálkoztunk is, hogy újra nősült...

— Hígyje el főtisztelendő úr — folytatta szavait a nő, — nem gerjedelemből, nem is szerelemből tette, csupán azért, hogy kis gyermekének anyát adjon... Mikor kezemet megkérte, minden idegem fellázadt, hogy én, aki szerelmemmel nem egyesülhettem, olyan ember felesége legyek, akit bár hosszú ismeretségünk alatt csak tisztelni tanultam meg, de szerelmi vonzalmat iránta nem éreztem...

Ő maga is látta, érezte ezt, meg is mondta nekem...

— Nézze Margit, — szólt szeliden — tudom, hogy maga szerelmesét felejteni soha sem fogja... nem is akarom az ő képét kitépni szívéből... — legyen az én feleségem, — jobban mondvá, legyen az én kis Évám édesanyja...

Szerelmesemé nem lehettem, megboldogult atyám végakarata miatt, a frigy pedig, melyet ajánlott, móddal kecsegtetett, hogy mind jobban gyengülő édesanyámnak jólétet biztosítsak.

— Nézze Dezső..., maga becsületesen beszélt, én is őszinte leszek... Tisztelem, becsülöm, felesége leszek, hű, igaz, tisztességes... tán az idő többet is el fog hozni annál, amit ma meg merek ígérni...

Feleségem lettem Kalmárnak...

— Jól tette, — helyeselt a rabbi, — Kalmár igazán derék zsidó ember, de ettől eltekintve Istennek kedvesen cselekedett akkor, midőn anyjává lett a kis árvának... De eddig még nyomát se látom azoknak a súlyos bűnöknek, melyekkel hozzám jött.

— Kértem főtisztelendő urat, hogy legyen türelemmel, — válaszolt

csendesen az asszony, — de mindent el kell mondanom, hogy teljesen tisztán lássa kétségbeejtő helyzetemet.

— Annyira érdekel minden szava, — nyugtatta meg a rabbi, — hogy arra kérem inkább többet mondjon mint hogy valamit is elfeledjen.

— Köszönöm főtisztelendő úr, — hálálkodott Kalmárné, — az én érdekem, hogy mindent megtudjon.

— Folytassa hát asszonyom, — biztatta a rabbi.

— Kalmár az esküvő után, mielőtt anyám lakát elhagytuk volna, kéressel állt elő.

— Nézze Margit... — szólt kedvesen, de komolyan — nem vagyok fiatal ember... Szentül ígérem, hogy hű, jó ura leszek... egyetlen egyet kérek csupán magától, mindkettőnk érdekében...

— Mit Dezső? — kérdeztem meglepetve.

— Azt Margit, — válaszolta kevés habozás után — azt ígérje meg, hogy ha őreá gondol is, ne álljon beszédbe vele,... ha történetesen találkoznak.

...Hol van Budapest, hol van Marosvásárhely... s különben is Gémeskút lesz az én hazám, — nyugodtan ígértem ezt meg uramnak s csakhamar vitt bennünket a vonat új hazám felé.

Elfogódva léptem át a kuria ajtaját.

A hallban várt bennünket a cselédség, ...egyszerre pöttöm leányka tipegett felém kitárt karokkal...

— „Anuci... drága anuci” — hallatszott ezüstcsengésű hangja.

...Hozzám ért, ölembe kaptam, össze-vissza csókoltam a gyermeket, majd kezemet fejére téve megesküdtem lelkemben, hogy nemcsak jó anyja leszek, de az ő érdekében megtartom azt az ígéretet is, amit apjának tettem.

— Ez az az eskü, — kérdezte a pap — amelyről szó lesz?

— Igen főtisztelendő úr, — válaszolt az asszony — s minthogy minden előzményt elmondtam, hamarosan egészen megismeri tragédiámat.

...E hét elején uramnak fontos ügyei voltak Pesten, s tekintve, hogy magamnak is volt némi vásárolni valóm, vele mentem.

Elvégeztük dolgainkat, mikor úgy 6 óra tájban megbeszélésbe fogott néhány üzleti barátjával.

— Kedvesem, — szólt hozzám — neked unalmas lesz ez a tárgyalás. Arra kérlek, add fel ezt a levelet ajánlva a nyugoti pályaudvar postáján... Tíz perc oda, ugyanannyi vissza, ha még várakoznod kell, akkor is visszajöhetsz két órára... de ha tovább kellene várakoznod, ne indulj vissza, én megyek autón érted, hogy a szinelőadást le ne késsük.

...Ugyis elég volt a kávéházi füstből, örömmel vettem át a levelet, s csakhamar a postán álltam azzal egy meglehetősen hosszú várakozó sor végén.

A hivatalos apparátus kereke lassabban forgott, mint az óra mutatója...

Öt... tíz... húsz perc telt el, s az előttem állók sora alig fogyott.

Álltam, nézegettem az előttem állókat, s pillantásom dermedten akadt meg a sorban meglehetősen elől álló egyik férfin.

Ő volt... az én bánatos arcu szerelmem!

Ha meglát, szól hozzám, — ötlött eszembe a gondolat — s én nem kerülhetem el, hogy ne válaszoljak szavaira.

A fal felé fordulok, — gondoltam — talán így nem vesz észre.

Tekintetem az órára tévedt... már csak negyedóra hiányzott a hétből... amikor uram jön értem... s ahogy a sors szeret, volt szerelmesem éppen akkor fog megszólítani!

Eszemben a családi zsörtölődés, kellemetlenségek, ígéretem... Értse

meg főtisztelendő úr, — nem sérthettem meg őt azzal, hogy szavára nem válaszolok, hisz ő nem vétett ellenem, de uramat se akartam bántani azzal, hogy ígéretemet megszegem!... Az idő pedig haladt... ujjabb öt perc mult el... Ő ekkor már majdnem a fülkeablak előtt állt... Hirtelen támadt gondolattal léptem ki a sorból, előresiettem, leveletem feléje nyujtottam...

— Jó estét... nagyon sietek, kérem adja fel az én leveletem is...

Felderült arccal, ámulva nézett rám, szinte ajkán láttam a kérdést, hogy honnan csöppentem ide.

Az, aki előtte állt, feladóvevényével kezében kilépett a sorból, ő következett, s midőn leveletem feladta, átnyujtotta a szelvényt...

Szívem úgy vert, hogy szinte hallani véltem ütéseit... kiragadtam kezéből azt, s jóformán köszönés nélkül rohantam el mellőle...

Hét óra volt...

— A postahivatal kapujában szemben állt velem az uram!

...Sokan voltak, — hebegtem, — de talán még nem késtük el az előadást?

— Ne izgasd magadat — szólt csendesen férjem, az előadás csak 8-kor kezdődik.

Belémkarolt, az autóhoz vitt, s én szinte megnyugodva töltöttem el az estét... boldog voltam, hogy életem egyik legnehezebb óráját simán usztam meg.

Csak másnap, amikor kis drágám nyujtotta felém két kicsi karját, amikor lélekben újra átéltem az estét, akkor ébredtem tudatára annak, amit tettem...

...Hazudtam, megcsaltam az uramat és ami a legrettenetesebb, megszegtem eskümet!

Nincs nyugtom azóta... uramra nem merek nézni, drága csöppömet nem merem megölelni... lidércnyomás gyanánt nehezednek rám az én szörnyű bűneim!

Az ifjú nő fáradtan hanyatlott vissza a széken.

Keble hevesen emelkedett, szinte tükrözte lelke izgalmát, mely mintha újra féléledt volna valomása nyomán. Szemét fürkészően szegezte az ősz pap arcára.

— Nyugodjék meg asszonyom, — szólt kevés gondolkozás után a rabbi, — nem olyan sötét az eset, mint ahogy ön látja... Mindaz, amivel magát vádolja, megtörtént... mégis az egyik se volt vétek, csak hiba, mert az ön cselekedetei jó szándék vezette...

— Nem értem főtisztelendő úr — rebegte az asszony.

— Pedig világos — szólt jóságosan a rabbi. — Ön nem azért áll szóba volt ideáljával, mert erre szunnyadó szerelme készítette, hanem azért, hogy urát izgalomtól kimélje meg... Nem mondom, mindazt elkövette, amivel magát vádolja, de mint mondom, ez csupán hiba... olyan, mint a méreg...

— Nem értem...

— Majd mindjárt megérti... szólt csendesen a pap — adagja válogatja... ha nagy, megöli az embert, ha kicsi, orvosság és az élet megmentője... Hazugság, csalás, esküszegés szörnyű méreg, mely a léleknek halála... a jó szándék lecsökkentette az adagot... orvosság lett belőle, persze, a poenitencia azért mégsem maradhat el... annál inkább, mert hiszen maga vádolja magát...

— Ugye, — szólt hevesen a nő, — mégis csak nagy bünt követem el...

— Igen, — szólt derült arccal a rabbi — s nehéz vezeklést irok elő. A nő tétován tekintett az agg rabbira.

— Elkisérem otthonába, — szólt ez — s mindent bevallunk férjének.

— Nem lesz baj ebből? — kérdezte aggódva a nő.

— Amikor hozzám fordult, reám bízta sorsát, — szólt csendesen a rabbi, — engedje meg, hogy ezt a dolgot én hozzam rendbe...

*

Bizakodó, de mégis szorongó szívvel vezette az agg papot a „Fehér Sas” fogadó elé, hol kocsisa várta.

A parádés kocsis rendbehozta a lovak szerszámját, s csakhamar vígan ügettek a lovak hazafelé.

Rövid félóra se telt el, az árnyas kertben fekvő kuria előtt álltak.

— Hol az uram, — kérdezte a nő a kulcsárnőtől.

— A magtár felé láttam, — válaszolt ez, — majd megkeresem.

Kalmárné a hallba tessékelt a papot, ő maga bocsánatkérés után a lakás belsejébe ment.

— Minek köszönhetem a szerencsét főtisztelendő úr? — üdvözölte papját a földesúr. — Isten hozta!

— Tényleg azt hiszem szerencsét és áldást hoz mai jövetelem e házba, — válaszolt a pap — hallgasson meg, fiam.

— Szívesen, — válaszolt a földesúr — s a hall egyik meghitt sarkába vezette, leültette vendégét.

Soká beszéltek, jobban mondva soká beszélt a pap, kinek szavait szinte itta hallgatója, kinek arca vonásai mind szelidebbé, derültebbé váltak.

— Nem hiszi főtisztelendő úr, — szorongatta a pap kezeit — milyen nagy jót cselekedett, hogy ezt a megoldást választotta...

— A bajt, — válaszolt csendesen a rabbi — pláne, ha az a lélekben van, gyökeresen kell kiirtani.

Ebben a percben lépett a terembe Margit.

— Jöjj csak, jöjj, — szólt feléje Kalmár, — te elvetemedett bűnös nő!

Margit nem hitt fülének...

Tétován nézett a papra, urára, annak derült, ennek sugárzó arcára.

Lassan közeledett, lesütötte szemeit, majd megszólalt...

— Dezső..., nem haragszol?

— Nem angyalom, — ölelte meg ez a nőt, — azzal, amit te cselekedtél, vétkezhettél, de ellenem nem vétettél.

— De...

— Sőt, — folytatta a férfi — kinyitottad szememet, megmutattad nekem, hogy hála az égnek, nekem nemcsak asszonyom, de hűséges párom vagy!

— De az esküszegés...

— Szó sincs róla, azt elkövetted, azért poenitencia jár, — azonban azt én már elintéztem..., alapítványt tettem a leghűségesebb feleség emlékére.

Margit először életében boldogan simult délceg ura keblére...

Az ősz pap, az ölelkező pár feje fölé emelte karját, az ég felé tekintett és csendesen megáldotta őket:

Jevorechéchó Adonáj...

Amíg egy diák eljut a diplomáig

Irta: Dr. Ungár Béla.

A könyvespolcra leemeltem a Nemzetgazdaságtan és a Közjog vas-kos kötetait, kiszakítottam mindegyikből néhány lapot — amint az egy jogászhoz illik — azután még egy kérdés — feleletes kompendiumot vettem magamhoz és indultam „pofavizsgára” az egyetemre. Az egész hosszú uton, a Nyugatitól a Szerb-utcaig vizsgakérdések motoszkáltak agyamban. A Közjog és Nemzetgazdaságtan — ez a két láthatatlan valami — utitársaimul szegődtek és egymást váltogatva sűrűn intézték hozzám zaklató kérdéseiket. De a mosolygós, napsugaras tavaszi reggel versenyre kelt a vizsgatárgyakkal és bizony az egyetem bejáratánál már nem a delegáció megalakulásának, avagy a többtermelés problémájának kérdésével foglalkoztam, sokkal inkább azzal, hogy egyáltalán bemenjek-e ebbe a hideg, rideg épületbe? Vajjon nem volna-e célszerűbb a „pofavizsga” helyett (így neveztük a vizsga előtti egyetemre járást, melynek kizárólagos célja, hogy a tanár legalább arcról ismerje meg a vizsgázó diákot) a verőfényben úszó pompás budai hegyek szabadságában „készülni” a vizsgára? Végül is a kötelességtudó, jobb lelkiismeret győzött: bementem.

Az Aula szokatlanul élénk volt. A hirdetési fekete táblának még a közelébe sem lehetett jutni. Mindenki látni akarta az új hirdetményt. Csoportok alakultak, hangos, heves szóviták, és találgatások arról, hogy miért szünetelnek az előadások? Én örültem a váratlan szabadságnak és hálálkodtam az intézkedő ismeretlen erőnek, hogy ily praktikusán oldotta meg számomra a dilemmát: mehettem a budai hegyek közé. — De azért a következő napokon pontosan megjelentem az egyetemen — talán azért, mert nem kellett — és kíváncsian vártam az új hirdetést, az előadások újból való megkezdéséről. Ehelyett azonban a fekete táblán egy szép napon még szenzációsabb közlés jelent meg. A jogi fakultást végleg bezárták, mert az új társadalmi rendben, jogászokra, szükség nincs.

A váratlan szabadság örömeiből így ébredtem a keserű tudatra, hogy tízenégy esztendő hiába töltöttem az iskola padjaiban, hogy derékba törték pályámat és jövőmet.

*

A közoktatásügyi népbiztos kegyes intézkedésével megengedte nekünk, az „improduktív” elemeknek, hogy más pályán helyezkedhessünk el. Ezzel jött az új periódus: a műegyetem. Új pálya, új cél, új törekvések.

Egy augusztusi forró napon a tanár az analitikai előadását így kezdte el: „Uraim! Kínos incidens készül, melynek nem akarok szemtanúja lenni.” A tanár izgatott volt, halálsápadt és egész testében remegett. Eldadogta e néhány szót és visszavonult szobájába. Mi pedig magunkra maradtunk szinte megdermedt ijedtségben, mint akik nem tudtuk, milyen katasztrófa történt, csak éreztük azt, hogy valaminek történnie kell, valami „kínos incidensnek”. A mozdulatlanságból azonban hirtelen leírhatatlan pánik tört ki. Hanyat-homlok rohantunk a kijáratokhoz. De az előcsarnoknál nem juthattunk tovább. Kapu, ajtó, mind lezárva. Négy fal közé voltunk szorítva, oly érzéssel, mintha felettünk égne a tető és szabadulás nincs. Rettenetes percek következtek. Tehetetlen jajveszékelés, pokoli láрма. Végül nyílik a nagykapu. De szabadulás helyett, megdöbbenő látvány. Marcona külsejű, vad, dühöngő embercsorda botokkal, fokosokkal és bikacsökökkel felszerelve tartóztathatatlan erővel tör reánk. „Üsd a zsidót!” hallatszik a jelszó, a csatakiáltás és a következő percben már lihegve zúgnak kórusban „Üsd a zsidót”

Zuhogó esőben, betörött fejjel, ácsorogtam a Gellért-téren és réveteg tekintettel bámulva a Műegyetem kapujára, kérdeztem „a jogi egyetem után, a műegyetem után, mikor és melyik egyetem fog megnyitni számunkra?”

*

Hárman voltunk: egy orvos, egy műegyetemi hallgató és én. Három huszéves diák. Mint üldözött menekülők bolyongtunk az Ipoly partján. Ipolypásztón a derék Schwarcz bácsi szerzett nekünk vezetőt, ki vállalkozott arra, hogy az éj leple alatt átvizsz bennünket a cseh határon, illetve a demarkációs vonalon, amint azt akkoron nevezték. Tizenkettőt ütött a falu toronyórája, amidőn a holdvilágos, kemény téli éjben útnak indultunk. Elöl a vezető és mögötte a három bolygó diák.

Pozsony városáig jutottunk el.

A Bergli Pozsony egyik legtipikusabb része. A ghetto kellős közepén elterülő domb. A zeg-zugos zsidó utcából vezet fel a Berglire Mikulás-utca félkör alakban. A félkör legmagasabb csúcán, egy fekete vasajtós zsinde-lyes ghetto-ház ötszögletes udvari szobája: a mi diáktanyánk. Az áldott lelkű Hirschler néni úgy bánt velünk, mint gyermekeivel. Ketten béreltük a szobát, de a nagy átvonulás idején — 1920 őszén — alig volt diák, aki nálunk meg ne fordult volna. A két ágyban csak nagy ritkán aludtunk ketten. Kollégák jöttek, üldözött zsidó egyetemi hallgatók és csak természetes volt, hogy fekvőhelyünket megosszuk velük. Négyen és gyakran hatan is voltunk a diáktanyán. Sőt, egy ízben, az éjfélí vonat nyolcra emelte a létszámot. Ekkor már az sem használt, hogy — a két ágyat egymás mellé állítva — keresztbe feküdtünk. A hely még mindig kevésnek bizonyult. Erre elfogadtuk a legidősebb kollégánk indítványát és felváltva aludtunk. A felváltás módszerét egyébként a ruházatban is követtük. — November közepére már túl voltunk a nagy átvonuláson. A diákok nagyrésze tovább ment Prágába, Brünnbe és csak néhányan maradtak Pozsonyban. Ezek is más lakásban helyezkedtek el. Végül is magunkra maradtunk ketten: a barátom és én. A barátom magára húzta a takarót, aztán felém fordulva ezt mondta: na, Béla, két hónap óta ma van az első este, hogy egyedül alszom hálópajtás nélkül. Csettintett egyet a nyelvvel, mint akinek ízlik valami, azután egész füléig magára húzta a takarót és behunyva szemeit úgy tett, mintha máris aludna. Nem sokáig örülhetett az egyedüllétnek. Még a fél 11 órás vonattal vendég érkezett, a barátom öccse. Neki már volt hálótársa. Bizony évdtem is vele egész éjjelig, hogy neki van, és nekem nincs, és hogy máskor csak nyugtával dicsérje a napot.

De én még nyugtával sem dicsérhettem volna a napot. Másnap reggel ugyanis szokatlan ébresztőt kaptam: egy hatalmas rugást. A hálópajtásom tisztelt meg ezzel. Az éjjel jött Pestről és a barátom mellém fektette. Nem a rugástól, melyet nekem adott, de annak ellenhatásától, az én nyögésemtől ő is felébredt. Ekkor tisztességtudóan kihuzta kezét az én takaróm alól, megfogta az enyémet és egy nagy ásítás kíséretében nevét elmormogva bemutatkozott. Sok mindenütt fordultam meg életemben, a legkülönbözőbb helyeken ismertem már meg embereket, de ilyen körülmények közt, rugás kíséretében, a saját ágyamban még nem mutatkozott be nekem senki. Ez is csak egy diákkal történhetik meg.

*

Kedves és szomorú epizódokból, mozaikszerűen kirakhatnám a zsidó diák életének képét. Könnyű volna meglátni a zsidó diák sorsában, a két-ezredév óta hazátlanul bolygó zsidó nép sorsát. Talán az itt leírt néhány kis élmény is alkalmas a zsidó testvériességnak és annak bizonyására, hogy a zsidó diákok lehet kiüldözni, de még ennek és száz szenvedésnek árán sem lehet eltéríteni a tudás útjairól.

Hotel Imperiál Prága 1 percnnyire

A magyarok kedvenc találkozó helye!

Mérsékelt polgári árak

Ami a szülőket legjobban érdekli!

Leány- és fiúruha,
Leány- és fiúkabát

Litzmann Irma, Bpest, VI. Király-u. 18

Olcsó EZÜST ÁRUK,

tálcák, evőeszközök mélyen lezállított áron

SCHLEIFER ezüstárugyár

VII. Kazinczy-utca 10. Telefons: J 132-28

Rákóczi-ut közelében.

Prima hús, hizlalt baromfi legolcsóbb napi árban

REICH JAKAB húsnagyvágó

כשר מészárszékében

VII. Hegedűs Sándor-u. 17. sz. (Hunyadi-téri csarnokkal szemben.)

Pontos kiszolgálás.

Telefon: 29-1-10.

WEISZ MÓR

orth. כשר sütődeje

Keksz, teasütemény és kétszersültgyár

Tarhonya, makaroni és leveslézta.

Budapest, VII. Dob-u. 22.

Geduldiger Hugó

bélyegzőgyára

Budapest, VI. Vilmos császár-ut 17.

Telefon: 22-8-95.

Csehszlovák, Jugoszláv és Romániából érkező zsidók kedvenc találkozóhelye

KUFFLER כשר ÉTTEREM

Vilmos császár-ut 39.

(Hajós-utca sarok)

Nyugati pályaudvartól néhány perc

Polgári árak!

Menü rendszer!

FURNÉROK

keményfa enyvezett lemezek legolcsóbban

GRÜN SANDOR

Budapest, VII. Kazinczy-u. 22.

Telefon: József 426-97.

A román királyság területére való bevitt és terjesztést a bucaresti román kir. Sajtóállamtitkárság 1932 szept 2-án kelt 8097 - sz. alatt engedélyezte.